

חנ"נ

מתני' - טיפת חלב וכו' אם יש בה בנו"ט וכו'. עי' תוס' ד"ה טיפת דמיירי כשהחתיכה כולה חוץ לרוטב, וקמ"ל דאינו כצלי אלא החלב מפעפע בכל החתיכה, אולם אינו עובר לחתיכה אחרת, אולם אם מקצת מהחתיכה ברוטב מצטרפין החתיכות והרוטב לבטל הטיפה, אולם עי' תוס' צ"ו ב' ד"ה אם כתבו דלרש"י מיירי במקצת החתיכה חוץ לרוטב ונפל הרוטב על מה שבחוץ, ואין שאר החתיכות והרוטב מצטרפין לבטל, אלא דנין רק על החתיכה לחוד.

האם לרב איכא איסור בשאר חתיכות בלא נייעור

(א) גמ' - אמר רב וכו' נעשית נבילה וכו'. עי' רמב"ן רשב"א ור"ן [מ"ג א'] דכתבו דדעת רש"י דלרב ביאור דינא דמתני' הוא דטיפת חלב שנפלה על החתיכה, כל הקדירה אסורה, ואפילו בלא נייעור, דכיון דכל החתיכה נאסרה מדין חנ"נ, אוסרת את כל החתיכות, וסיפא דמתני' דאם נייער אשמועי' דאם מיד שנפלה הטיפה הוא נייער בעי' שיהא בטיפה נו"ט בשיעור כל הקדירה.

ויש לדייק כן מלשון רש"י במשנה ד"ה אם יש דכתב על דינא דרישא דלרב החתיכה אסורה ואוסרת, ומשמע דמיירי אף בלא נייעור, דעל אותו האופן דהחתיכה אסורה אף בלא נייעור, לרב היא אוסרת, וביותר יש להוכיח דהא משמע ברש"י דכל המחלוקת היא רק לגבי שאר החתיכות, אבל החתיכה הא' אסורה לכו"ע, ואי מיירי בנייעור, הרי למ"ד דאפל"ס מותר ניתרת נמי החתיכה הא', כמבואר ברש"י ד"ה אי קסבר, [אולם עי' בדו"ח מכת"י דהק' להיפוך דמרש"י להלן בע"ב מוכח דמיירי בנייעור, וא"כ אמאי החתיכה הא' אסורה, וצ"ב כוונתו].

אולם הראשונים הביאו דדעת תוס' דרב קאי אסיפא דדוקא בנייעור את הקדירה נאסרת כל הקדירה, אבל בלא נייעור שרי, כיון דאין האיסור מתפשט לשאר החתיכות, [ועיקר הדבר מבואר בתוס' בסוגיין ד"ה טיפת ולעיל צ"ו ב' ד"ה אפילו], ועי' בר"ן דתמה על תוס' בתרתי, חדא, דאיך יתכן דבחתיכה גסה הטיפה מתפשטת בכולה, ובב' חתיכות דקות אין מתפשט מזה לזה, ועוד הק' דאף אי נימא דהטיפה אינה מתפשטת, אבל ודאי דלמ"ד חנ"נ טעם הבשר לבד אוסר את שאר החתיכות, ועי' בר"ן בסו"ד דביאר בקו' הגמ' מבלע בלע מפלט לא פליט, דאפשר דהחלב אינו יוצא, ואף אי יוצא הוי לי' מין בשא"מ, ומבואר דאינו מוכרע לר"ן אי יוצאת הפליטה האסורה או לא.

(ב) והנה במה דנקט הר"ן דהטיפה מתפשטת בכל החתיכות, עי' ברע"א דתמה דא"כ אמאי אין שאר החתיכות מצטרפות לבטל את הטיפה כמו החתיכה עצמה, וביאר רע"א דע"כ דפישוט החלב בתחילה הוא לחתיכה הא', ואח"כ הוא מתפשט לשאר החתיכות, ומדין חנ"נ איכא איסור על שאר החתיכות, ולפי"ז תמה דא"כ מה הק' הר"ן על תוס' הרי כמו דס"ל דזה נידון כפליטה בב' זמנים, ה"נ נימא דלתוס' אינו נפלט כלל לחתיכות אחרות בלא רוטב.

והנה באמת כבר עמד בזה הרשב"א על רש"י, דהק' על רש"י דממנ"פ אם החתיכה עומדת כולה בחוץ ומחוץ לרוטב, איך אסר לשאר החתיכות הא' לא פלטה כלל מהאיסור שנבלע בה, אלא רק מההיתר, ואפי' אי אפל"ס

אסור, הרי מבואר בגמ' בע"כ דאי לא נייער וכיסה מבלע בלע מפלט לא פלט, ואם עומדת מקצתה ברוטב ופולטת את החלב המפעפע, א"כ אמאי החתיכה הא' אסורה, אדרבא יש לצרף את כל החתיכות לבטלה, וזהו כקו' רע"א. והנה עי' בר"ן דשינה מדברי הרשב"א וכתב דתוס' הוכיחו כדבריהם דא"כ אמאי לא תני' במתני' דאף אם לא נייער את הקדירה, ויש בנו"ט מהחתיכה באותה קדירה אסורה, ותמוה דאדרבא הרי החתיכות מצטרפות לבטלה, וכקו' הרשב"א, וע"כ צ"ל כביאור רע"א דפישוט החלב בתחילה הוא לחתיכה הא', ונעשה חנ"נ, ואח"כ הוא מתפשט לשאר החתיכות.

ג) ועוד צ"ע על הר"ן דא"כ למ"ד דאפשר לסוחטו מותר ולדעת רש"י החתיכה א' נמי שרי, איך נפרש לדינא דמתני', הרי אחרי ההתפשטות ליכא נו"ט בחתיכה הא', ולמ"ד אפל"ס מותא הא לא ס"ל לדינא דחנ"נ, וצ"ע. ובאמת דעי' שו"ת חת"ס יו"ד צ"ז דהביא מרע"א דהוסיף דאין לומר בכוונת הר"ן דבאמת הכל מתפשט בשוה, והא דאין החתיכות מצטרפות לבטל, משום דגם בסופו להתפשט אמרי' חנ"נ, והא דאין נאסרת לעולם בנפל על מקצת מהחתיכה, מחמת דהמקצת נאסר, ואח"כ הוא אוסר שאר החתיכה, משום דס"ל כהשי' דל"א חנ"נ במקצת מהחתיכה, דאכתי קשה למ"ד אפל"ס מותר אמאי לא מצטרפי שאר החתיכות לבטלה, וע"כ דכח הפישוט בשעת נפילה הולך רק על החתיכה הא', ולא מחתיכה לחתיכה, וא"כ מאי קו' הר"ן על תוס', נימא דאינו מתפשט כלל לחוץ, ומבואר להדי' מרע"א דלפי הסברא דדנין את כח הנפילה בחתיכה הראשונה ככח פישוט בפנ"ע, ליכא קו' למ"ד דאפל"ס מותר, וצ"ע.

ד) והנה הר"ן הק' לשיטתו מהא דפריך הגמ' אי לא נייער וכיסה כלל מבלע בלע מפלט לא פליט, ומבואר דאין איסור בשאר החתיכות בלא נייער, ותי' הר"ן דהגמ' קאי למ"ד אפל"ס מותר, וכוונת הגמ' דלא נפלט הפליטה האסורה, ואף אי נפלט הא הוי מין בשא"מ, והנה מבואר בגמ' דאי נייער וכיסה בסופו הא בלע ופלט, ולדעת רש"י כוונת הגמ' דיש להתיר את החתיכה הא', ולפי"ז הרי ע"כ מוכח דאי לא נייער ליכא פליטה שוה מהחתיכה לשאר החתיכות, דאל"כ לעולם נימא דבלע ופלט, ומדוע החתיכה הא' אסורה, וצ"ע על הס"ד דרע"א הנ"ל בתשו' חת"ס דרצה לבאר בר"ן דבאמת ההתפשטות בשוה בכל החתיכות, גם למ"ד דאפל"ס מותר, הרי להדי' בגמ' דרק בנייער אמרי' דבלע ופלט, אבל בלא בלע נייער מבלע בלע מפלט לא פליט, אלא דהקו' עדיין במקומה דאף אם דנין את התפשטות הבליעות כב' זמנים, מ"מ תקשי אמאי החתיכה הא' אסורה, וצ"ע ג.

אפשר לסוחטו

א) רש"י ד"ה ומאי קסבר - באיסור שנבלע בהיתר וכו'. ומבואר דהנידון דאפל"ס הוא בכל האיסורין, ובפשוטו לפי"ז מבואר ברש"י דאפל"ס אסור בכל האיסורין נמי הוי נידון בדאו', דהא בפשוטו אפל"ס אסור בב"ח הוא מדאו', אולם עי' ברבינו גרשום דהעמיד לנידון דסוגיין רק לגבי בב"ח.

וצ"ב מהו הסברא דאפל"ס אסור מדאו', הא ליכא השתא נו"ט, ולרש"י [עי' להלן] הרי אף בלא דין חנ"נ איכא איסור על החתיכה, ובשלמא אי הוי דרבנן י"ל דגזרו כל היכא דלא נפלט ממנו כל האיסור, אבל מדאו' צ"ב הגדר בזה].

ועי' בטור סי' ק"ו ס"א דפסק כדברי הרשב"א דליכא חנ"נ בשאר איסורים, אולם מ"מ החתיכה אסורה, והטור חלק עליו דהכל מתפשט בשוה, ועי' בב"י דהק' על הרשב"א דהק' דמשמע דאף אי יטעמנו קפילא אסור, ואמאי הא ליכא נו"ט בבלוע, ותי' הבי"ע עפ"י תשו' המיוחסות סי' תצ"ה דכיון דלפני שנפלט כל האיסור נאסרה

החתיכה, אין היתר על האיסור כ"ז דעדיין נשאר בה מעט מהאיסור, וכיון דאין הגעלה באוכלין לא מהני טעימת קפילא, שהרי יתכן עדיין דיש משהו איסור בחתיכה.

ועי' בביאור הגר"א סי' ק"ו סק"ג וסק"ד דפלוגתא דהטור והרשב"א הוא אם קיי"ל דאפל"ס אסור בשאר איסורים, או רק בב"ח, ולפי"ז מבואר דפלוגתא דאפל"ס הוא לגבי החתיכה עצמה, אולם עי' רע"א ריש סי' ק"ו דהביא לדברי הפליתי דביאר כהגר"א וחלק עליו דדינא דאפל"ס אסור הוא מדינא דחנ"נ, וביאר דכוונת הרשב"א לדינא דאין הגעלה באוכלין, ע"ש.

ב[רש"י ד"ה אלא - ואשמועינן אף וכו'. ומבואר דיש כאן ב' נדונים, חדא לגבי החתיכה עצמה דאף לאחר הסחיטה עדיין היא אסורה, ויש עוד חידוש דאמרי' חנ"נ לאסור את שאר החתיכות, ואין דין אפל"ס אסור מחייב לומר חנ"נ, אלא דרק אחרי דינא דאפל"ס אסור, שייך לחדש דינא דחנ"נ, ומבואר ברש"י דגם לגבי איסור בב"ח שייך לומר דהחתיכה הא' אסורה מדין אפל"ס, אף בלא דינא דחנ"נ, ורק לגבי לאסור לשאר החתיכות בעי' לדין חנ"נ, ולפי"ז נמצא דמהא דחנ"נ לגבי בב"ח הוי דאו', ולרש"י הוא כתוצאה מדהדין הכללי דאפל"ס אסור, הרי ע"כ דאפל"ס הוא דינא דאו', ולפי"ז הרי אף לגבי שאר איסורין הוא דינא דאו', ורק לגבי הדין של חנ"נ איכא חילוק בין בב"ח לשאר איסורין, ונמצא דלפי הגר"א איסורו של הרשב"א הוא דין דאו'.

והנה ברש"י ק"ח ב' ד"ה קסבר כתב "אפל"ס אסור מפני שכולה נעשית איסור וכל הנסחט ממנה אסור וכל הנשאר בה אסור" ומבואר לכאור' דדינא דחנ"נ גורם לדינא דאפל"ס, ולא כרש"י הכא, [ועי' ביאור הגר"א ק"ו סק"ד ואולי כוונתו לרש"י הנ"ל], וצ"ע.

ועי' ברמב"ן בהשמטות לחולין [ד"ה אבל כל זה וד"ה ועם כל זה] דהק' דלישנא דגמ' אי ס"ד אפל"ס אסור חלב אמאי מותר, ולא קאמר אי ס"ד חנ"נ חלב נבילה הוא, ועוד הק' מנ"ל לגמ' בע"ב לאוקמי לפלוגתא דר"י ורבנן בדינא דאפל"ס, דילמא לכו"ע אפל"ס אסור, ופליגי בדינא דחנ"נ, ע"ש.

ג[עי' תוס' קי"ב א' דדינא דאפל"ס אסור הוא רק באופן דלא יצא האיסור לגמרי, וכן מתבאר מדבריהם צ"ו ב' ד"ה אפילו וק' א' דיש כלל דאין ההיתר אוסר רק במקום שיכול האיסור להתפשט,

ד[עי' ברמב"ן ומבואר מדבריו ג' אופנים בביאור הנידון דאפל"ס - א) דפליגי האם אפשר במציאות לסחוט את האיסור או לא, ועי' ברמב"ן בהשמטות ד"ה והיינו דהק' ע"ז דא"כ הו"ל למימר אי אפל"ס אסור, ולא אפל"ס אסור. ב) דודאי לכו"ע א"א לסחוט את האיסור לגמרי, ופלוגתא דהא דאין באופן דלו יצויר דיכול לסחוט את האיסור האם מותר או לא, דלמ"ד אפל"ס אסור לעולם הוא נשאר באיסורו, וכיון דחשיב חפצא דאיסור ודאי דאמרי' חנ"נ, אבל למ"ד אפל"ס מותר ע"כ דכל האיסור הוא משום התערובות, ולכך לא אמרי' חנ"נ, אלא אוסר לפי חשבון, ולמהלך זה נקט הרמב"ן בהשמטות בתחילת דכל הנידון הוא רק לגבי בב"ח ולא לגבי שאר איסורין, [והיינו דבשאר איסורין כו"ע מודו דאם נסחט האסור פקע כל סיבת האיסור, ולכך ס"ל להרמב"ן דלא ניתן לפרש כן בדברי הראב"ד, דהא ס"ל דנידון דסוגיין שייך גם לגבי שאר איסורין]. ג) דלכו"ע לו יצויר דיסחוט את האיסור שרי, ולכו"ע כיון דבפועל א"א לסחוט את האיסור אסורה החתיכה, ופליגי האם מה דבפועל א"א לסחוט את האיסור זה סיבה דנדון את החתיכה כחפצא דאיסור או לא, [ומהלך זה נקט הרמב"ן למאי דנקט דכלל בלח איכא דין חנ"נ, ועוד יבואר בזה בעזה"י בביאור הנידון בראשונים האם אמרי' חנ"נ בשאר איסורין].

ה[עי' בר"ן דהאריך לבאר דהנידון באפל"ס מדאו' הוא רק לגבי בב"ח, והנידון הוא בגדר איסור בב"ח, דלמ"ד אפל"ס מותר כל האיסור הוא רק כשמעורבים בב"ח, ולכך כל היכא דליכא נו"ט של חלב איכא חסרון במהות

האיסור, אבל למ"ד אפ"ס אסור ס"ל דהאיסור הוא אכילת בשר שנתבשל בחלב, ואפילו נסחט כל החלב איכא איסור על הבשר, וכתב הר"ן דכל המחלוקת הוא רק לגבי אי חשיב טעם הבשר מב"מ לגבי שאר חתיכות או לא, אבל לענין תערובת מין בשא"מ לכו"ע בעי' ס' אף כנגד ההיתר, אבל בשאר איסורים לא שייך מדאו' כל הנידון דאפ"ס אסור, כיון דכל האיסור הוא רק כשיש טעם איסור, וכל הדין דאפ"ס וחנ"נ בשאר איסורים הוא מדרבנן, ולפי"ז נמצא דאפ"ס אסור הוא כתוצאה מדינא דחנ"נ, דהבשר נהפך לחתיכה דאיסורא.

והנה בביאור הגר"א סי' ק"ו סק"ג כתב לבאר דעת הרשב"א הנ"ל דאעפ"י דבשאר איסורים ליכא חנ"נ, מ"מ איכא איסור על החתיכה הא', משום דלגבי דין אפ"ס אסור ליכא חילוק בין שאר איסורים לבב"ח, ודימה הגר"א את זה לדברי הר"ן, וצ"ע דאדרבא בר"ן מבואר להיפוך, דלא יתכן אפ"ס אסור ללא חנ"נ, [ורק יתכן אפ"ס מותר וחנ"נ אסור].

ו[עי' בר"ן דהק' על לשינא דהגמ' אי קסבר אפ"ס מותר חתיכה אמאי נ"נ, דמשמע דהיה אפ"ל דשייך הא בלא הא, ותי' הר"ן דס"ד דאעפ"י דהיכא דידענו דבודאי דנסחט האיסור מותר, מ"מ כ"ז דמספק"ל שמא נשאר האיסור, נקטינן דנשאר רובה וממילא כל החתיכה נאסרה ואמרי' חנ"נ, ויאסור את כל החתיכות כאילו כולן בשר, וע"ז קמ"ל הגמ' דאינו כן דאינו בדין דדבר שיכול לחזור להכשרו יהא נידון כגוף האיסור עד שיאסור כל החתיכות כולן כאילו הן מינו, עכתו"ד, והוסיף הר"ן דקו' הגמ' אי אפ"ס מותר חתיכה אמאי נ"נ, אינו מדוע בעי' ס' כנגד כל החתיכה, אלא מדוע נידון כמינו.

ומבואר לכאור' דדעת הר"ן דאף למ"ד אפ"ס מותר נקטי' דכ"ז דלא ידענו דנסחט בעי' ס' כנגד כולו, בנפל לאינו מינו, וטעמא לכאור' משום דכיון דהחלב אסר לבשר והבשר אסר את החלב, הרי כל החתיכה הוי חפצא דאיסורא, ולכך בעי' ס' כנגד כולו.

אולם הנה הר"ן בהמשך דבריו [מ"ד טור א'] כתב דודאי מדרבנן איכא דין חנ"נ בכל האיסורים, דכיון דחנ"נ תלוי באפ"ס, אי נימא דבשאר איסורים אפ"ס מותר אמאי אמרו בהם חנ"נ אפילו בשלא במינו, אלא ודאי אפ"ס אסור בכל גוונא, ומבואר להדי' דלמ"ד אפ"ס מותר לא שייך דין חנ"נ באינו מינו, וצ"ע.

(א) גמ' - ואי ס"ד אפ"ס אסור חלב אמאי מותר חלב נבילה הוא. והנה בתוס' ק' א' יסדו דבסופו להתפשט ליכא דין חנ"נ, ובזה בארו הא דדנין לפי כל החתיכה, ול"א דנעשה חנ"נ במקום הנפילה, ומשום דסופו להתפשט בכל החתיכה, וקשה דא"כ מהו קו' הגמ' הא כיון דסוף טעם הבשר להתפשט בכל החלב ע"י יציאת החלב, ממילא בטל טעם הבשר בכל החלב.

ועי' בית אפרים יו"ד סי' ל"א [ד"ה ובזה] דתי' דכל דסופו לצאת למינו לא שייך בזה סופו להתפשט, ובחזו"א סי' י"ח סק"ו תי' דלא שייך סברא דסופו להתפשט היכא דמחוסר מעשה, ובאופן דכזית בשר שנפל ליורה חלב, כיון דאין טעם הבשר עומד להתפשט רק לאחר שיצא החלב מהבשר, נידון כמחוסר מעשה, ואע"ג דהבישול עצמו גורם ליציאתו, מ"מ יציאת החלב נידון כלפי טעם הבשר כמחוסר מעשה, ע"ש.

ועוד יש לדון ליישב דכל הדין דבסופו להתפשט לא אמרי' חנ"נ, היינו רק בגוונא דטיפת חלב, דהטיפה סופה להתפשט מהחתיכה, והיינו דמכח זה לא חזי' להחלב כמעורב ובלול כלל בהחתיכה, כיון שסופו להתפשט ממנה, וע"כ לא חייל דין חנ"נ על החתיכה מכח החלב הבלוע בה, כיון דבליעת חלב זו סופה להתפשט ולא חשיבא כבלועה בחתיכה, (וגדר זה מבואר בחזו"א סי' י"ח סק"ז), משא"כ בההיא דכזית בשר שנפל לתוך יורה של חלב,

דטעם הבשר הנבלע בהחלב שבהחתיכה, הרי אין סופו להתפשט וליפרד מן החלב, אלא סופו דהחלב גופי' ליפלט ולהתערב עם כל היורה, אך בליעת טעם הבשר בהחלב הויה בליעה גמורה, ע"כ שפיר אמרי' על החלב חנ"נ ושפיר פריך דחלב נבילה הוא.

[ובפמ"ג סי' צ"ב שפ"ד סק"ב כתב דבירה רותחת דבולע ואינו מפליט, לא חשיב סופו להתפשט, כיון דאין סופו להתפשט עד שתנוח הרתיחה, ויש שכתבו דלפי"ז מיושב קו' החזו"א, אולם א"א לומר כן, דהא רק בסוף הסוגיא מוקי לה הגמ' ביורה רותחת, אבל בקו' הגמ' הרי ס"ד דמיירי אף בנפל אחר שנח הרתיחה, והרי בכה"ג לא קשיא כלל דהא סופו להתפשט, וכמו"כ צ"ע מדוע הגמ' מוקי לרב רק בגוונא דיורה רותחת, הא איכא לאוקמי אף בנפל אחר דנחה הרתיחה, ומ"מ אינו נעשה חנ"נ כיון דסופו להתפשט, וע"כ כתי' הנ"ל].

(ב) עי' פרמ"ג סי' צ"ב משב"ז סק"א דכתב דהא דנקט רב "כזית בשר" משום דאזיל לשי' דחצי כזית בשר וחצי כזית חלב אין מצטרפין, [פרט לבאו מיורה גדולה], וצ"ע דא"כ מאי פריך הגמ' חלב אמאי מותר, הא ודאי ליכא כזית חלב בתוך כזית בשר, ולא נאסר באכילה, וצ"ע.

רש"י ד"ה גדי - ואפילו חלב מותר, ואפילו היה בבשר שיעור גדול לתת טעם בשר בכל החלב ס"ל לרב נמי דחלב מותר. הנה במה דכתב רש"י דאפילו חלב מותר, לכאן' כוונתו דלא רק דאין שאר החלב שבחוץ נאסר, אלא אף החלב הבלוע מותר, [ועי' רש"ש], אלא דצ"ב הרי לגבי הנידון האם התורה אסרה את החלב לכאן' אין צד להחמיר לגבי החלב הבלוע בבשר טפי מהחלב שיצא ובלוע בו טעם בשר, ולכאן' ע"כ צ"ל דכוונת רש"י לאשמועי' דאעפ"י דבלוע בחלב שיצא טעם בשר שכבר נאסר, מ"מ החלב מותר, אלא דא"כ צ"ב מהו ואפילו הב' הא כבר נכלל כ"ז בתחילת דבריו, ואולי כוונת רש"י לאופן דאינו טעם בשר שכבר נאסר, וצ"ב. ובעיקר הא דמבואר ברש"י דאף אם היה בבשר נו"ט בכל החלב נמי שרי, עי' בראש יוסף דרש"י לשי' דטע"כ לאו' דאו', ומש"כ רש"י דמותר היינו מדאו', אבל מדרבנן ודאי אסור מדין טע"כ דרבנן.

רש"י ד"ה אלא - היכא דיש בו טעם איסור או איסור מינו בלא טעם. צ"ב הלשון טעם איסור, הרי אין הבשר טעם האסור, אלא דחיבור הבשר עם החלב הוא האסור, וי"ל.

תוס' ד"ה אמאי - מכאן היה מדקדק רבינו שמואל וכו'. וכ"כ תוס' ק' ב' ד"ה הוי, ועי' היטב בר"ן דמבואר דהראיה מסוגיין אינו על עיקר הנידון אם האיסור כמין הבלוע או לא, אלא באו להוכיח מסוגיין דאעפ"י דאיכא בכל החלב ס' כנגד טעם הבשר, מ"מ דנין את החלב הבלוע בבשר בפנ"ע, ולכך לא מהני הא דאיכא ס' ברוטב כנגד החתיכה.

וצ"ב אמאי לא כתבו דאיכא נפק"מ נמי לדידן דלעולם בעי' ב' ס', חד כנגד טעם החתיכה, ועוד בעי' ס' כנגד הטעם הנפלט, דהא לבתר דינא דחנ"נ הוי כב' חתיכות איסור, ועי' להלן דכ"ה האמת לדעת הרמב"ן, אולם אי נימא כהשיטות דב' איסורים מב' טעמים מצטרפים לבטל זא"ז יש ליישב, ונרמז כ"ז לכאן' בפמ"ג משב"ז צ"ב סק"א בסו"ד.

שם - וקשה לר"י וכו' והלא בעלמא וכו' מדרבנן וכו' מ"מ מדרבנן וכו' ויאסור כל חלב שביורה. ובישוב דברי הרשב"ם מצינו ד' אופנים - א) הנה מבואר בלשון תוס' דאילו היה חנ"נ בשאר איסורים מדאו' לא היה קשה

לתוס', והביאור בזה, דאי הוי חנ"נ בשאר איסורים דאו', הרי ע"כ דהתורה מיעטה בקרא דגדי ולא חלב דליכא דין חנ"נ על החלב, [דהא למדנו מקרא דליכא איסור על החלב מצ"ע, ואינו נידון כמין במינו], ולכא' בדעת הרשב"ם י"ל דס"ל דחנ"נ בשאר איסורים דאו', וכמו דהוכיח רע"א ביו"ד סי' צ"ב ש"ך ס"ק י"ב מתוס' ק' ב'. ב) עי' ברמב"ן דביאר דס"ל להרשב"ם דהתורה מיעטה לגבי החלב דליכא איסור טעם כעיקר, [כן ביאר הברוך טעם בהגהות על הפליתי צ"ב סק"ט], ועי' מה דהק' הר"ן עליו. ג) עי' בר"ן דיישב דחנ"נ בשאר איסורים הוא גזירה אטו בב"ח, ומה"ט הוא כמין הבולע, ולס"ד דדרשי' גדי ולא חלב היינו דדוקא בגוש כעין גדי, ולא בלח כעין חלב, ודומיא דהכי לגבי הגזירה דרבנן, ע"ש. ד) עי' מלא הרועים דהעיר דלעיל צ"ט ב' ד"ה שאני ציר בארו דכוונת הגמ' דבציר ליכא דינא דמב"מ לא בטיל כיון דהוא איסור דרבנן, ועוד הוכיח דהא לרב מתני' דטיפת חלב ע"כ מיירי באיסור דרבנן, דהא מדאו' בעי' כזית ולא סגי בטיפה, ומ"מ ס"ל לרב דבנו"ט איתא לדינא דמב"מ לא בטיל, [וע"ש מה דכתב לדחות], וע"ע בהגהות ברוך טעם הנ"ל מה דכתב בזה.

שם - אין לו דין חלב טמא וכו'. עי' במהר"ם דיסוד דברי ר"י דאין כח בנאסר יותר מהאוסר, ולכך אינו אוסר כמין במינו, אלא כמין בשא"מ, ובעיקר הדבר יל"ע דהרי ע"כ הנאסר יותר מהאוסר, דהא בעי' ס' כנגד כל הכמות, וא"כ ע"כ דהמים נמי אסורים, וא"כ מהיכ"ת דאסרוהו בשם נבילה, ולא אמרו דהמים אסורים.

שם - אבל מים הנפלטים מן הנבילה וכו' ואין מצטרפין ללקות עליהן משום נבילה. ומבואר דס"ל לתוס' דליכא דין נהפך, דאל"כ הרי ודאי דמצטרפין למלקות, אולם הנה בתוס' ק' ב' דנו לגבי גיעולי מדין איך מגעילין הא הוי חנ"נ, והוכיח מזה רע"א דס"ל לתוס' דחנ"נ בשאר איסורים נמי הוי דאו', ועי' בפליתי סי' צ"ב סק"ט ובשו"ת רע"א סי' פ"ב דהוא משום דינא דטכ"ע דההיתר נהפך ומצטרף להאיסור, אולם הרי באמת תוס' נקט הכא דחנ"נ בשאר איסורים הוא מדרבנן, וצ"ע בכ"ז.

שם - ומכאן יש להוכיח דתבלין וכו'. ובפשוטו כוונתם דלפי הרשב"ם אזלי' לפי התבלין, ולר"י אזלי' בתר האוסר, ועי' בדר"ח מכת"י דתמה דבשלמא בנידון דהרשב"ם הרי הוי נידון בדין אי הוי מינו או אינו מינו, אבל הכא הוא חילוק באיכות הטעם, ואי"ז חומר בנאסר, וצ"ע.

ועי' ברמ"א סי' ק"ה סעיף י"ד דכתב דמלח הבלוע מדם סגי בס' כנגד הדם, ואע"ג דמלח הוא תבלין דלא בטיל, מ"מ כיון דאין דכל האיסור הוא רק מחמת הדם וכל מקום דאין האוסר יכול לילך אין הנאסר אוסרו, ומבואר דבאמת הוא מחמת דין התוס' בדף צ"ו ב' דאין הנאסר וכו', ואינו ענין לנידון דהכא, ועי' בביאור הגר"א שם דציין לדברי התוס' בסוגיין ולדברי התוס' דלעיל, וצ"ב בכ"ז.

ובאמת דבראשונים מוכח דתרי מילי ניהו, חדא דבתוס' הביאו בכל מקום ראיות אחרות, ותו דלגבי בב"ח לכו"ע אזלי' בתר מין הנאסר, ומ"מ איתא לכללא דאין הנאסר כמבואר בחלק מהראשונים דבלא ניער ליכא איסור אף לגבי בב"ח, וביותר דהרי ר"ת הוא מרא דשמעתא דליכא חנ"נ במשהו, וביאר רע"א דהוא מדין אין הנאסר, ומ"מ ס"ל כהרשב"ם, וכן מצינו ברמב"ן דס"ל דל"א אין הנאסר ומאידיך ס"ל כהר"י דאזלי' בתר מין האוסר, וצ"ע בכ"ז.

ע"י בר"ן דכתב דאף לדידן דמב"מ בטל איכא נפק"מ בפלוגתא דרשב"ם ור"י, לענין דבר שיש לו מתירין דאוסר במינו בכ"ש, ובאינו מינו בס', והיינו דההיתר נאסר מדבר שיש לו מתירין אינו מינו בפחות מס' ונעשה נבילה, ואח"כ נפל למינו היתר, והנידון האם אוסר במשהו כדין דבר שיש לו מתירין או לא, דלרשב"ם אוסר במשהו כיון דהוי מין במינו, אעפ"י דהוא נאסר מאינו מינו, אבל לר"י אינו יכול לאסור יותר מס' כיון דגם האוסר שהוא אינו מינו אוסר רק עד ס', וע"י בפמ"ג סי' צ"ב משב"ז סק"א דמסתפק הלא אמרי' חנ"נ בנדרים, כיון דיש היתר לאיסורו לאח"ז, וכתב דכמו"כ יש להסתפק בביצה שנולדה ביו"ט דהוי דבר שיש לו מתירין, דל"א חנ"נ, וע"י ברע"א סי' צ"ח על ש"ך סק"ה דהעיר דנשמטו דברי הר"ן הכא מהפמ"ג, וע"ע בר"ן [ל"ו מדפי הרי"ף] דבאופן דהאיסור נתן טעם בחתיכה ראויה להתכבד אין לו דין חתיכה הראויה להתכבד, ולכא"ו זהו סתירה לדברי הר"ן הכא, וע"י ביאור הגר"א סי' ק"א סק"ז דבאמת תלה להך מילתא בפלוגתא דהרשב"ם והר"י, וע"י מג"ס סי' ק"א ס"ב בזה.

ע"י בחי' הרמב"ן [והובא בר"ן בקצרה] דהק' על הא דמבואר בסוגיין דחלב נבילה הוא דא"כ לא משכח"ל לדין ס', דהא בולעת מים וראשון ראשון נאסר, והוסיף הרמב"ן דיתכן לומר דלפי ר"י דהנבלע דינו כמין האיסור, הו' להו המים הבלועין כמין בשא"מ כלפי שאר המים שבקדירה, וכיון דלא יהבי טעמא שרי, [והיינו דלגבי ביטול ברוב לא חיישי' דנבלעו המים עד כדי דלא יהא רוב היתר] ושמעתי להעיר מדידי הרב לוי יצחק רפפורט נ"ו להעיר דמכאן מוכח דדעת הרמב"ן כהרמ"א סו"ס צ"ח דבדין טע"כ אזלי' בתר שמא, דאי נימא כהש"ך דאזלי' בתר טעמא, מה יועיל הא דאזלי' בתר מין האוסר, סו"ס הא הוי מב"מ, לגבי דין טע"כ, וע"כ דס"ל להרמב"ן כהרמ"א דאזלי' בתר שמא ולכך יש לדון דהוי מב"מ, וע"י היטב ברע"א ק' ב' ובהאיר יוסף הערה 198 דעיקר סברא זו מבואר להדי' ברע"א, וצע"ג.

ודחה הרמב"ן, חדא דרש"י סובר דלא מהני קפילא בפחות מס', ותו דהא מסתברא דדנו אותו כאילו הוא נו"ט כמין האוסר, ועוד דבגוונא דהחתיכות משלימות לס' לא יועילו, כיון דהוי הרוטב הנפלט מב"מ כלפי החתיכות, ושמעתי להעיר מדידי הרב לוי יצחק רפפורט נ"ו על תי' בתרא דהרמב"ן דמה איכפ"ל דהוי מב"מ לגבי החתיכות, נימא סלק למינו ובטל האיסור ברוב, ושוב מותרים החתיכות, ואולי ל"א סלק רק בביטול בס', וצע"ג. ותי' הרמב"ן דאמרי' קמא קמא בטל ול"א חו"נ אלא כשיתן טעם בקדירה, ועוד תי' הרמב"ן דאין החתיכה פולטת רק אחרי שבלעה את כל רוטב האיסור ומתחלת להצטמק, ושפיר משערין לפי מה שנצטמק, ע"ש, ולכא"ו נמצא לדינא לב' תי' הרמב"ן דאה"נ כלפי זית היתר הבלוע באיסור ודאי בעי' ס' כנגד הטעם היוצא, ולא סגי לעולם בס' כנגד הנבילה לחוד.

תוס' ד"ה גדי - והא דנקט וכו' יורה גדולה וכו' היה נחשב הכל כגדי וכו' ולא נתבטל. ע"י בראש יוסף דכוונת תוס' דאי ליכא ס' בחלב אסור מחמת טעם בשר האסור משום גדי, ואזלי לשי' דטע"כ דאו', וצ"ב דא"כ אמאי כתבו תוס' חלב מועט, ולא כתבו להדי' דתלוי אם יש ס' או לא, וכן צ"ב לשונם דביורה קטנה נחשב הכל כגדי. ולכא"ו מלשונם משמע יותר דאין כוונתם מצד טעם הבשר האסור, אלא כוונתם דבחלב מועט חשיב חלב בבשר מחמת השמנונית שבחלב, ויש כאן איסור גדי, אבל בחלב הרבה אעפ"י דאיכא נו"ט של הבשר, לא נאסר את החלב מצד איסור גדי מכח נתינת טעם של הבשר המעורב בחלב, ואדרבא מהא דלא פי' דאיכא איסור של טע"כ

של טעם הגדי האסור, ע"כ דס"ל כהרמב"ן דאיכא מיעוט על איסור טעם בגדי, ועי' בשו"ת רע"א ח"א סי' פ"ד דכתב דכל דברי התוס' ליישב שיטת הר"ש, דלשי' פשיטא דבעי' ס' כיון דאיכא טעם של בשר האסור, עכתו"ד, וכוונתו כנ"ל דלשי' רשב"ם [לביאור הרמב"ן] ע"כ דאיכא מיעוט דליכא איסור טע"כ לגבי איסור דגדי, ושרי אף בליכא ס', ולדידי' ע"כ דנקט יורה גדולה משום דיחשב כגדי וכנ"ל, [שמעתי].

אולם עדיין צ"ב, דאכתי תקשי למסקנא דמייירי ביורה רותחת דבולע ואינו פולט וקדם וסלקו, ובארו תוס' בשם הרשב"ם דאינו פולט כלל אף טעם עצמו, וא"כ תקשי למאי בעי' יורה גדולה, הא אינו פולט אף לטעם הבשר שבו, וממילא אף בליכא ס' שרי, ועי' מהר"ם שיף.

גמ' - אילימא לא ניער כלל וכו' מבלע בלע מפלט לא פלט. ועי' ברמב"ן ובר"ן דכתבו דתוס' הוכיחו מהכא דבלא ניער אין נאסרות שאר החתיכות, דאין יוצא טעם החלב הבלוע בבשר בלא ניעור, ודחו הרמב"ן והר"ן דהא סוגין קאי לצד דאפל"ס מותר.

ולכאו' בדעת תוס' דהוכיחו מהכא, י"ל דס"ל דע"כ הא דמבואר בגמ' דבלא ניער שרי הוא לכו"ע, ומשום דאי נימא דלמ"ד אפל"ס אסור, נאסרות שאר החתיכות אף בלא ניעור, א"כ למאי הוסיפה הגמ' להא דאלא בניער בסוף וכו', הרי הרי כבר מוכח מהא דר"י אוסר גם בלא ניער, דס"ל דאפל"ס אסור, ולכך הוכיחו תוס' דע"כ דתחילת הגמ' דבלא ניער שרי אזיל אף למ"ד אפל"ס אסור.

ועי' היטב ברמב"ן [סוד"ה ולמאי דאמרינן] דנראה דעמד בזה, ויישב דיותר מבואר להדי' בגוונא דניער מאופן דלא ניער כלל, שהרי בניער הכל מותר, ובלא ניער הא' אסור, וצ"ב סברתו הרי למ"ד אפל"ס מותר ליכא מעלה בלא ניער לגבי שאר החתיכות מניער לגבי כל החתיכות, דחד נידון הוא, וצ"ב.

ק"ט א'

גמ' - מכלל דר"י סבר כי ניער מתחילה ועד סוף וכו'. ויש לדון מדוע לא נקט הגמ' לגוונא דניער רק בתחילה. אולם לכאו' זה תלוי במחלוקת תוס' והראשונים, דהנה לשי' תוס' דלמ"ד אפל"ס אסור אינו אוסר את שאר החתיכות אלא בניער, אבל בלא ניער לכו"ע שרי שאר החתיכות, הרי ע"כ ר"י נמי שרי לשאר החתיכות, ולא שייך בזה הגזירה שמא לא ניער יפה, דממנ"פ אי ניער היטב מיד הרי הכל מתחלק בשוה, ואי לא ניער יפה, הא לא קבלו שאר החתיכות טעם מהחתיכה האסורה, [וטעם הבשר לחוד לפי תוס' הרי אינו אוסר], ולחכמים נמי שרי בכה"ג כיון דל"ל לגזירה, [וכן נראה כוונת הראש יוסף ע"ש].

אולם לשי' הרמב"ן והר"ן דבלא ניער כלל אסור לר"י משום דאלפ"ס אסור, מחמת טעם השבר לחוד, הרי בניער רק בתחילה איכא איסור שמא לא ניער יפה, וממילא נאסר הכל משום טעם השבר, ולחכמים שרי משום דל"ל לגזירה, וא"כ צ"ב אמאי לא נקט הגמ' לגוונא דניער רק בתחילה, וצ"ב.

ועי' ברמב"ם פ"ט ממאכ"א ה"י דכתב דמייירי בניער מתחילה עד סוף, ובטור סי' צ"ב תמה עליו אמאי לא סגי בניער בתחילה.

רש"י ד"ה שמא - ובלעה ואח"כ פלטה כשניער בסוף. והנה אי נימא כמו דנקטו הראשונים דלר"י איכא איסור אף בלא ניצר, צ"ב מדוע הוסיף רש"י דהגזירה דניער בסוף, ויתכן דזה כוונת רע"א בדו"ח בכת"י במתני', ע"ש, וצ"ב.

רש"י ד"ה אלא אי אמרת - והא רבנן נמי אסרי לה לחתיכה וכו' מכלל דשרי אף בקמייתא וכו'. ועי' מהר"ם דביאר דברי רש"י דאע"ג דיתכן לומר דרבנן אסרי רק בלא ניצר, אבל בניער לא אסרי רבנן אפילו לחתיכה הא, מ"מ לא יתכן לומר דנראין דברי חכמים בניער, כיון דרבנן לא מיירי בניער ולא ניצר, ויתכן דאינהו נמי אסרי את החתיכה אף בניער, וחייש' שמא לא ניצר יפה ולא נחלקו אלא בדין מב"מ, עכתו"ד ונמצא דלפי המהר"ם ליכא קושיא מסתירת הדין, אלא כיון דחכמים לא מיירי בניער בתחילה לא שייך הלשון דנראין.

אולם בלשון רש"י משמע דהוא סתירת הדין, והיינו דפשיטא לגמ' דכיון דר"י מיירי בין בניער בסוף ובין בניער בתחילה עד סוף, ובתרווייהו החתיכה הא' נאסרת מדין חנ"נ ואוסרת לשאר החתיכות מדין מב"מ, ע"כ דחכמים פליגי על ב' האופנים וס"ל דהחתיכה הא' בכל גוונא אסורה, אלא דבעי' נו"ט כיון דמב"מ בטיל, וא"כ ע"כ דאית להו לגזירה, וע"ע להלן בקו' החזו"א על הגר"ח בביאור דעת הראב"ד דתלוי בהא.

רש"י ד"ה ותו לא מידי - בטיפת חלב שנפלה על החתיכה ולא ניצר. ומבואר דלא בעי' ניצר אף בסוף, ועמד בזה הראש יוסף.

שם - ואפילו אין בו כזית דהוי ח"ש אסור מה"ת. ולכאור' משמע דבאיסור דרבנן דח"ש ל"א חנ"נ.

שם - והחתיכה עצמה נעשית נבילה וכו' דבהא נמי קיי"ל כר"י דמב"מ לא בטיל. עי' מהרמ"ש דכתב דמוכח מהכא דרדעת רש"י דאין מין הנאסר נידון כמין האוסר, שהרי החלב הוא אינו מינו לגבי הבשר, נוכדמוכח מהא דכתב רש"י דהבשר נאסר רק משום דהחלב הדבוק בו יש בו בנו"ט, אולם עי' רש"י פסחים ל' א' ד"ה אמר רבא כתב להדי' דחלב בבשר הוי מב"מ ואסור במשהו, ומ"מ כתב דשאר החתיכות אסורות מדינא דר"י דמב"מ לא בטיל, ואילו לפי ר"י דהנאסר כמין האוסר, הרי לעולם הבשר בטל בס' דהא נידון כאינו מינו.

אולם בפשוטו אינו ראייה די"ל דאעפ"י דהוי מב"מ מ"מ אינו נעשה חנ"נ במשהו, וכדעת ר"ת בתוס' ק' א', וממילא יתכן דס"ל לרש"י דלא כהרשב"ם ושאני הכא דהוי הכל אותו מין.

ועי' בתוס' ק' א' ד"ה חתיכה דהק' על רש"י דביאר דדינא דרב מיירי דנבילה נתבשלה מתחילה עם החתיכת היתר לחוד, ואח"כ נתן שאר החתיכות בקדירה, דנאסרות מחמת החתיכה האסורה, דהא הרוטב דהיה בזמן הבישול הא' נאסר מחמת טעם הנבילה, ואוסר אח"כ לשאר הרוטב משום דהוא מינו ונצטרך ס' בחתיכות כנגד כל הרוטב, וכל קו' הוא משום דנקטו דס"ל לרש"י כהרשב"ם דאין מין הנאסר כמין האוסר, ולכך הוי לגבי שאר הרוטב כמין במינו, וזהו כדברי המהרמ"ש על רש"י הכא.

שם - ואית ספרים דגרסי וכו'. עי' מהרש"א דביאר דס"ל דפלוגתא דר"י וחכמים מיירי בלא ניצר כלל, דלר"י אסור משום גזירה שמא לבסוף ניצר יפה ואסר לשאר החתיכות, [דאל"כ איך יתכן לאסור הא בלע ולא פלט], ולחכמים

ליכא גזירה, אולם לכו"ע אסורה החתיכה הא', וכמו"כ בניער בסוף ס"ל לר"י דהכל אסור כיון דאפל"ס אסור, ומב"מ לא בטיל, ולחכמים שאר החתיכות מותרות כיון דמב"מ בטיל, אבל בניער מתחילה ועד סוף כו"ע מודו דליכא גזירה, דשמא רק בסוף נייער יפה, ועי' ראש יוסף.

[ק"ח ב'] תוס' ד"ה ודברי חכמים - מבלע בלע מפלט לא פליט וכו'. והיינו דאיך התיירו את החתיכה הא' הא לא פלט, ועי' מהרמ"ש ובביאור שם דיתכן דלכו"ע אפל"ס אסור, וא"כ גם בלא נייער הא דאינו פולט הוא רק טעם החלב הבלוע, דבלוע אינו יוצא מחתיכה לחתיכה ללא רוטב, אבל טעם עצמו שפיר עובר מחתיכה לחתיכה וכמבואר בתוס' ק' א' ד"ה חתיכה, וכל מה דפריך דבלא נייער בלע ולא פלט, היינו לס"ד דאפל"ס מותר, אבל למאי דמסיק דאפל"ס אסור, הרי ביאר הר"ן דאף בלא נייער, וא"כ רבנן אסרי את החתיכה הראשונה, ומ"מ לר"י אסור הכל, ולכך כל הכרח הגמ' הוא רק מהא דאמרת נראין דברי ר"י בהא וכו'.

חנ"נ בשאר איסורין

הנה מבואר בסוגיא בדף ק' א' ובדף ק"ח א' דדעת רב דחתיכה נעשית נבילה, והראשונים הק' דבחי' דוכתי מבואר דליכא חנ"נ - א) איתא במשנה בתרומות פ"ה מ"ו דאין המדומע מדמע אלא לפי חשבון, ולא אמרי' חנ"נ. ב) עוד הק' הראשונים דמבואר במשנה שם דאין המחומץ מחמיץ אלא לפי חשבון, ול"א חנ"נ. ג) עוד הק' הראשונים דמבואר במשנה שם דאין מים שאובין פוסלין את המקוה אלא לפי חשבון. ד) דמבואר בע"ז ע"ג א' דאין נסך שנפל לבור ונפל שם קיתון של מים רואין את ההיתר כאילו אינו והשאר מים רבין עליו ומבטלין אותו, ואיכא ב' לישני שם האם דודקא בנפלו המים תחילה, או דגם בנפל יין בתחילה ואח"כ נפלו המים נמי רואין כאילו אינו, וקשה לל"ב הרי כיון דנפל היין תחילה נאסר מדין חנ"נ ובודאי בעי לבטל את כל היין. ה) עוד הק' הראשונים דמבואר בגמ' שם דבנפל יין היתר למים אסורים דאם אין במים בנו"ט שרי, וקשה דנימא דקמא קמא נאסר מדין חנ"נ ושוב אינו בטל. ו) דא"כ כלי גדול שאין יותר גדול ממנו לא יוכלו להגעילו, דבשלמא אי לא אמרי' חנ"נ הרי אפשר להגעילו בכמה פעמים עד שפלט לכל טעמו, אבל אי אמרי' חנ"נ הרי כל מה דנבלע בו נאסר. ז) עוד הק' הראשונים דמבואר בדף צ"ח א' דכזית תרבא דנפל לדיקולא משערין בס', ואי אמרי' חנ"נ הרי החתיכה הא' שנפל עליה החלב נאסרה, מדין חנ"נ ונבעי ס' גם כנגד החתיכה שנאסרה מהחלב. ח) דמבואר בדף ק' א' דאי לא נתנה הנבילה טעם בחתיכה ל"א חנ"נ, וק' כיון דנאסרה החתיכה במשהו לר"י, הרי אף באינו נו"ט יש לשער כנגד כולה מדין חנ"נ.

ומצינו בראשונים ו' אופנים בישוב הקו' -

דעת רבינו אפרים

א) הראשונים הביאו דעת רבינו אפרים דליכא דין חנ"נ בשאר איסורים אלא רק לגבי בב"ח, ומה"ט מבואר בדף ק' א' דבאינו נו"ט אין נאסרות שאר החתיכות כיון דליכא איסור לר"י במב"מ אלא דנחשב כאילו האיסור הוא בעין, והק' הראשונים דאכתי תקשי על תי' רבא דאף בלא סילקו אי לא יהיב טעמא אמרי' סלק, דהא אף ביהיב טעמא ל"א חנ"נ ונימא סלק, ובתוס' תי' דמיירי בנצטמקה החתיכה, ואי איכא נו"ט בחתיכה הב' בעי' לשער כנגד

כל החתחיתה כמו קודם שנצטמקה, ועי' ברא"ש דביאר דמיירי דלא ידוע כמה היה בחתיתה הא' בתחילה, דאי איכא נו"ט בחתיתה הב' משערין בשיעור החתיתה הב', דחיישי' דבלעה כולה כנגד החתיתה הא'.

(ב) אולם עי' ברשב"א בדף ק' וכדף ק"ח דהביא מרבינו אפרים ליישב דבאופן דיהיב טעמא הואיל והוי תערובות של מב"מ, דאינו יכול לבטלו, בעי' שיעור רוטב כנגד כל החתיתה, אעפ"י דלא אמרי' חנ"נ, [ולפי"ז ה"ה דמיושב לישנא דחנ"נ לשינויא דאביי דמיירי בקדם וסלקו, דבנו"ט באמת בעי' ביטול כנגד כל שיעור החתיתה, אף אי בעלמא ל"א חנ"נ]. וצ"ב גדר הדבר דאעפ"י דל"א אמרי' חנ"נ בעי' שיעור ביטול כנגד כולו, וי"ל דהוא ע"ד סברת הר"ן בנדרים, דמה דמין במינו לא בטל היינו משום דזה מחזק את זה, וא"כ מינו שאינו מבטלו מחזקו. וכן גבי יין נסך דמחמירין שלא יבטל במינו, היינו משום דמחמירין שמין מחזק את מינו, וע"כ א"א לבטל האיסור לחוד, כיון שנתחזק ע"י מינו.

(ג) והנה הרי איכא פלוגתא בגמ' בע"ז אי אמרי' סלק אף בנפל היין בתחילה או דרך בנפלו מים בתחילה אמרי' סלק, ולכא' לדברי הרשב"א צ"ל דסוגיין קאי לל"ק דרך בנפלו מים בתחילה אמרי' סלק, ולכך אי נו"ט ל"א סלק, וכן מבואר ברמב"ן ע"ז ע"ג א' דרבא הכא כל"ק, אולם עי' ברשב"א ע"ז ע"ג ב' דהביא דדעת רבינו אפרים דקיי"ל כל"ב דאמרי' סלק אף בנפל יין תחילה, וצ"ב, [ויש להוסיף דאין להביא ראיה דתוס' פליגי על עיקר יסוד דברי רבינו אפרים, דיתכן דס"ל דיש לחלק בין הנידון בסוגיא בע"ז לסוגיא בדף ק' א', דהתם מיירי לגבי ביטול גוף היין איסור המעורב ביין היתר, דבזה כל דנפל יין תחילה ל"א סלק אלא אמרי' דאדרבא חשיב הכל כדבר אחד ובעי' ס' כנגד כולו, אבל הנידון בדף ק' א' הוא לגבי הפליטה שיצא מהחתיתה, ובזה יתכן דהוא נידון בפנ"ע ודנין את פליטת שיעור טעם האיסור בפנ"ע, וממילא יתכן דאעפ"י דתוס' והרא"ש העמידו לסוגיין בהנך גוונא, אינו ראיה דפליגי על עיקר היסוד של רבינו אפרים בגמ' בע"ז דמשום דהוי מב"מ בעי' ס' כנגד כנגד כולו].

(ד) והנה בפשוטו טעם החילוק בין בב"ח לשאר איסורים הוא סברא פשוטה דשאני בב"ח דהאיסור הוא על שניהם ביחד, דזהו עיקר דין בב"ח שתערובות בשר וחלב נאסר, אולם הנה הט"ז סי' פ"ז ס"ק ב' כתב דבשר טמאה שנתבשל בחלב לא אמרינן חנ"נ, [אף אילו הי' איסור בב"ח דאורייתא בטמאה], ואף הש"ך דחולק על הט"ז בנקודה"כ, מ"מ כבר העיר בפמ"ג דמבואר בש"ך סי' צ"ד סוף ס"ק ד' דהיכא שהחלב כבר נאסר באיסור בב"ח, שוב לא אמרינן חנ"נ כשנתערב עוד פעם בבשר, והחילוק מתבאר מדברי הש"ך דכתב בהשגתו על הט"ז דבטמאה מ"מ מצד איסור בב"ח הוי היתירא, אבל בסי' צ"ד מיירי הש"ך באופן שכבר נאסר באיסור בב"ח, ובזה ס"ל כסברת הט"ז דכיון דלא הוי היתירא לא אמרינן חנ"נ, ואי נימא דסברת רבינו אפרים דשאני בב"ח דהאיסור על תרוייהו, קשה מה אכפת לן שאף הבשר אסור, הא מ"מ איסור בב"ח חל על תרוייהו, ובפר"ח וכו"פ ופמ"ג באמת חלקו על הש"ך, דמ"מ כלפי חלות זה של בב"ח הוי תרוייהו היתירא, אולם מהש"ך והט"ז מוכח דדין חנ"נ אינו מעיקר חלות בב"ח, [ולשון הט"ז סי' צ"ב ס"ק ח' באמת צ"ב].

וע"כ מבואר כמו דביאר הגר"ח פ"ט ממאכ"א דיש לדון גם לגבי איסור בב"ח דכל האיסור הוא רק כ"ז שהן מעורבין, אבל כיון דנתערבו בדבר אחר ואינו נ"ט בטל האיסור, אלא דצ"ה דא"כ מהיכ"ת לומר דמ"מ שאני בב"ח, וצ"ב בכ"ז.

שיטת רבינו תם

(א) התוס' והרא"ש הביאו דדעת ר"ת דאמרי' חנ"נ גם בשאר איסורים, אלא דנאמרו בזה ב' תנאים - א) דביבש ביבש ל"א חנ"נ, ולכך בההיא דמדומע ל"א חנ"נ, והסברא בזה בפשוטו הוא דשאני לח בלח דהאיסור נכנס לתוך

ההיתר דבזה הוא נידון כדבר אחד המורכב מאיסור והיתר, משא"כ יבש ביבש דכל חתיכה עומדת לעצמה, דהוא ספק איסור ולא נידון כדבר אחד, [אולם עי' להלן דלפי הר"ן הוא מטעם אחר]. (ב) דבאיסור משהו ל"א חנ"נ, ובזה יישב את הגמ' בדף ק' א' דבעי' שיהא המשהו נו"ט, כיון דבלא"ה אעפ"י דאיסור ל"א חנ"נ, ובזה יישבו ל"ב בסוגיא בע"ז [קו' ד'] דמיירי ביין משהו דל"א חנ"נ, ולכך שייך לומר סלק, ועי' ברא"ש ע"ז פ"ה סי' כ"ח דהוסיף דל"ק הוא חומרא ביי"נ, וצ"ב הרי כמו דלפי רבינו אפרים דליכא דין חנ"נ בשאר איסורים בארו הראשונים דפלוגתייהו בדין סלק, ה"נ נימא דלפי ר"ת דליכא חנ"נ במשהו מ"מ איכא פלוגתא בדין סלק, ובפשוטו י"ל דס"ל או דדוחק לאוקמי לדברי רבא בסוגיין רק כל"ק, ולכך ביאר דהוא חומרא ביי"נ, או דס"ל דבאמת אינו כן ואי אמרי' סלק אין סברא לחקל בין נפל תחילה יין, או נפלו המים תחילה, אלא ע"כ דהוא ומרא ביי"נ, ועי' חזו"א יו"ד סי' ? דביאר דאי ל"א חנ"נ במשהו, אף אי לא אמרי' סלק מ"מ שרי, דהא מיירי דיש ס' בחתיכות כנגד האיסור, וצ"ב. ולגבי דינא דמחמץ עי' בראשונים דהק' דהוי כלח בלח, ועי' בהג"א דתי' דשאני התם דאינו מדין טעם אלא מדין ריח, ול"א חנ"נ בכה"ג, ולכאור' הסברא בזה דדינא דחנ"נ הוא רק באופן דנתינת טעם, אבל היכא דליכא נתינת טעם הרי"ז כמו יבש ביבש דל"א חנ"נ, ומיושב לפי"ז נמי הקו' ממים שאובין דלא שייך בזה נידון דחנ"נ כיון דאינו נידון של אכילה.

מסקנת הרמב"ן

(א) הרמב"ן בהשמטות מסיק דבאמת מבואר במשנה במקואות דאיכא פלוגתא דתנאים אי אמרי' חנ"נ בשאובין, ולפי"ז ביאר דלמ"ד דאמרי' חנ"נ ואפל"ס הוא אף בשאר איסורין, ולמאן דל"א חנ"נ ואפל"ס הוא אף לגבי בב"ח, ופלוגתייהו הוא לגבי לח בלח, וגם לגבי יבש ביבש, והמשנה דמדומע הוא כמ"ד דל"א חנ"נ, ולהלכה קיי"ל דאמרי' חנ"נ ואף לגבי מדומע, ופלוגתא דהגמ' בע"ז אי אמרי' סלק בנפל יין תחילה הוא תלוי בהך פלוגתא.

דעת הר"ן

(א) עי' בר"ן דמסיק דבאמת גזרו בשאר איסורין דאפל"ס אסור וחנ"נ, דומיא דבב"ח, ולכך כמו דלגבי בב"ח הוא רק בדרך בישול ה"נ בשאר איסורין, [ולהו"א דגדי ולא חלב לא גזרו במשקין], ומיושב דינא דמדומע ודינא דמחמץ ודינא דשאובין דאינו בדרך בישול, וכן מיושב הסוגיא בע"ז דאינו דרך בישול, ומה"ט נקט [מ"ג א'] דגם בצלי ליכא חנ"נ כיון דאינו דרך בישול, ועי' ברע"א אות ל"ד דהעיר דמשמע מלשון הר"ן דאינו מחמת דהוא צלי אלא מחמת דהוא כ"ק, ואילו היה צלי שמן באמת יהא חנ"נ, ע"ש.

(ב) וכתב הר"ן דל"ק בע"ז דס"ל דבנפלו מים לבסוף אסור, אינו משום חנ"נ אלא כיון שייך נסך אוסר במשהו, כשמצא יין של היתר בפני עצמו אסור, ואעפ"י שנפל שם קיתון של מים בסוף, מ"מ עדיין משהו של איסור מעורב ביין של היתר, שהרי אין למשהו שיעור, ואין כח במים לבטלו, מפני שהוא מעורב ביין אחר של היתר, עכ"ד, וצ"ב הסברא בזה.

וי"ל דהוא כמו דנתבאר לעיל בדברי הרשב"א בדעת רבינו אפרים בביאור דברי רבא דבנו"ט ל"א סלק, דכיון דמבואר בר"ן בנדרים דהא דמין במינו לא בטל היינו משום דזה מחזק את זה, וא"כ מינו שאינו מבטלו מחזקו.

וכן גבי יין נסך דמחמירין שלא יתבטל במינו, היינו משום דמחמירין שמין מחזק את מינו, וע"כ א"א לבטל האיסור לחוד, כיון שנתחזק ע"י מינו.

שיטת הראב"ד

(א) ע"י ברמב"ן וברשב"א בתוה"ב דהביאו מהראב"ד דכל הדין של חנ"נ הוא רק לגבי לח ביבש דכיון דאפשר לסוחטו אסור והיינו דא"א להפריד את האיסור מההיתר אמרי' חנ"נ, משא"כ בלח בלח דמתפשט בשוה והוי כמרבה עליו את ההיתר, וצ"ב דאעפ"י דהחתיכה עצמה אסורה, מ"מ לגבי הפליטות נימא דהוי כלח בלח, ועי' חזו"א סי' כ' סק"ב במוסגר דביאר דבאמת הוא רק מדרבנן, ועוד יתכן לומר דבאמת הוא סברא מעיקר הדין דכיון דהחתיכה נאסרה חייל איסור על כל החתיכה.

(ב) ועי' ט"ז סי' צ"ב ס"ק ט"ו דהביא מהמרדכי דהסברא להחמיר לגבי לח ביבש משום דהחתיכה ניכרת לעצמה ומובדלת כחתיכת נבילה, ולכך נידון כולה כנבילה, ועי' רע"א שם על ש"ך ס"ק ס"ק י"ד דכתב דנפק"מ בין טעם הרשב"א למרדכי בנמחה האיסור ונהפך ללח בלח, דלהרשב"א מותר ולהמרדכי אסור כיון דכבר חייל איסור, אולם לכאור' כל מה דס"ל לרע"א דלהרשב"א שרי מוהן רק לפי חזו"א דבזה יתכן דכל האיסור הוא רק כ"ז שהחתיכה עדיין באיסורה, ולא כשהחתיכה עצמה נהפכה להיתר, אבל אי נימא דהוא סברא מעיקר הדין דכיון דהחתיכה נאסרה חייל איסור על כל החתיכה, לכאור' אין מובן לחילוק רע"א.

(ג) וכתבו הראשונים דבזה מיושב ההיא דמדומע דהוי יבש ביבש, וכן מיושב ההיא דשאובין דהוי לח בלח, ומה"ט ס"ל ל"ב בע"ז דגם בנפל יין תחילה אמרי' סלק כיון דהוי לח בלח, ומה"ט מיושב הסוגיא בע"ז בנפל יין היתר למים אסורין [קו' ה'] דהוי לח בלח, ועי' ברמב"ן דיישב בזה נמי להא דמחמץ, ועי' ברמב"ן בע"ז ע"ג א' דהק' דלכאור' הוי תערובות של נתינת טעם, ותי' דזה מדברים הנבללים והוי כלח בלח.

(ד) ועי' ברמב"ן בע"ז ורמז לזה גם בחולין ק"ח א' דאכתי תקשי ללישנא קמא בסוגיא בע"ז ע"ג א' דבנפל יין תחילה ל"א סלק, וע"כ דאמרי' חנ"נ גם בלח בלח, ועי' ברמב"ן בהשמטות דיישב דשאני התם דהוא חומרא דיי"נ והחמירו כן רק לגבי מב"מ, ולא לגבי מין בשא"מ, וא"ש דינא דהגמ' שם לגבי יין היתר דנפל למיא דאיסורא דקאי לב' הלשונות, כיון דהוי מין בשא"מ, ולכו"ע ל"א בכה"ג חנ"נ, ועי' חזו"א סי' כ' סק"ב דתמה על עיקר קו' הרמב"ן דאמאי לא ביאר הרמב"ן גם לפי הראב"ד כמו דביאר בתחילת דבריו דכיון דאינו יכול לבטל את המינו, אעפ"י דאינו נותן בו טעם, ממילא ראוי לצרף את המינו כנגד האינו מינו ולעכב על האינו מינו מלכטלו, והביא חזו"א לזה ראייה דהא הגמ' בע"ז מספק"ל גם לגבי תרומה אי אמרי' רואין, ומוכח דאינו חומרא רק לגבי יי"נ, וצ"ע.

(ה) עוד הק' הרמב"ן מהא דפריך הגמ' חלב נבילה הוא והא הוי לח בלח, וברמב"ן בהשמטות תי' דכיון דנתבטלו אינו נחשב כתערובות לח בלח, אלא כתערובות של לח ביבש.

אולם בחי' תי' הרמב"ן דשאני בב"ח דהיתר נעשה איסור, ודחה "איני רואה בגמ' אלא שהוא שוה לשאר איסורין לחתיכה עצמה נ"נ ולאפשר לסוחטו" ולכאור' קשה דהרמב"ן סותר את דבריו למה דכתב לגבי פלוגתא דהרשב"ם והר"י אי הנאסר כמין האוסר או לא, דשאני שאר איסורים דהנאסר כהאוסר, ורק לגבי בב"ח אין הנאסר כהאוסר, אולם החילוק פשוט דהתם מיירי לצד דחייל דין חנ"נ ובזה ס"ל לרמב"ן דיש לחלק דשאני בב"ח דהבשר נאסר בפנ"ע ולכך אינו כהאוסר, אבל לגבי הנידון דבלח בלח ליכא דין חנ"נ, הרי ליכא כלל דין חנ"נ, ואף אם נחדש

נימא דשאני בב"ח, הרי קשה מהיכ"ת להגמ' להק' על רב דחלב נבילה הוא, נימא דס"ל לרב דבכל גוונא דלח בלח ליכא דין חנ"נ, דהוי כמו למ"ד דאפל"ס מותר.

אולם באמת דהרשב"א בתוה"ב [] תי' על קו' הרמב"ן דשאני בב"ח דאף בלח בלח אמרי' חנ"נ, וצ"ב כנ"ל, דהא הוי כמו למ"ד אפל"ס מותר, ויתכן לומר דס"ל דהא דאפל"ס אסור יסודו דאעפ"י דהשתא ליכא לסיבת התערובות של איסור, מ"מ כיון דנשאר עדיין מקצת מהתערובות עדיין איסורו קיים, ולכך כ"ז לא שייך רק לגבי לח בגוש, אבל לגבי לח בלח דלא נשאר מקצת מהאיסור לא שייך דין חנ"נ, אולם כ"ז לגבי שאר איסורים דכל הנידון הוא מחמת התערובות של האיסור בהיתר, אבל לגבי בב"ח איכא סברא דנשאר חלות האיסור על החתיכה, ובזה ודאי אין קולא לגבי לח בלח, אבל למ"ד דאפל"ס מותר גם לגבי שאר איסורים, וגם בלח בגוש, ע"כ דס"ל דדין על כל מצב בפנ"ע וא"כ ודאי דגם לגבי בב"ח כיון דהשתא ליכא סיבה לאיסור שרי.

שיטת הראב"ד בהשגות

(א) עי' ברמב"ם פ"ט ממאכ"א ה"ט דאמרי' חנ"נ לגבי בב"ח, ועי' בראב"ד דהשיג עליו דלא שמענו לדינא דחנ"נ אלא לר"י, והוסיף עוד לדון האם אף לר"י בעי' שיצא נמי טיפת חלב, אבל בלא"ה ל"א חנ"נ אף לר"י, או לא, ובפשוטו כוונתו להשיג דאף ר"י לא אסר אלא ביצא נמי טיפת חלב, אולם עי' בש"ך סי' ק"ה ס"ק י"ז דנקט דדעת הראב"ד דלא בעי ניעור, [והביא כן מהמ"מ אולם בלח"מ מגיה בדברי המ"מ, ע"ש], אולם בחזו"א סי' כ' סק"ו נקט דלראב"ד בעי ניעור, ובסק"ח ביאר דס"ל לראב"ד דכיון דחזי' דבעי' שיצא משהו, ע"כ דאי"ז הבפך לחתיכה דאיסורא, וס"ל דאין חילוק בין תחילת התערובות לסוף התערובות, ולכך לרבנן ודאי שרי, ורק לר"י יש לדון דבב"ח דתרוייהו אסורים הוי כמב"מ דכל דאיכא משהו הרי"ז אסור, וצ"ב דמ"ש דלגבי גוף האיסור של בב"ח ל"א דסוף דינא כתחילת דינא וליכא איסור במשהו, וצ"ב.

(ב) והנה בפשוטו לפי"ז ה"ה דהצד דאפל"ס אסור לא נאמר אלא לר"י ולא לרבנן, ועי' בלח"מ ובגליון רע"א על הרמב"ם [פרנקל] דהק' דבגמ' ק"ט א' פריך דילמא לכו"ע אפל"ס אסור, ופליגי אי מב"מ בטל או לא, ומבואר להדי' דגם לרבנן דמב"מ בטל אפל"ס אסור, ועוד הק' רע"א דריו"ח ס"ל דאפל"ס אסור, אעפ"י דס"ל בע"ז דמב"מ בטל.

(ג) ועי' חי' ר"ח הלוי פ"ט מאכ"א ה"ט דביאר בדעת הראב"ד דכל האיסור של בב"ח הוא רק כ"ז שהן ביחד הבשר והחלב, וכשהחלב נו"ט, אבל באינו נו"ט הרי"ז כאילו נפרדו לגמרי הבשר מהחלב, והא דאפל"ס אסור, משום דכל דחייל איסור על החתיכה תו לא פקע, ולפי"ז חידש הגר"ח דחלוק אם הסיבה דאינו בטל בתערובות הב' משום דהוי מב"מ, או משום טע"כ, דאי משום דינא דמב"מ דחשיב כאילו האיסור בעין, שייך לומר דהאיסור דחל לא פקע, אבל לגבי דין טע"כ דאינו הפקעת הביטול אלא הוא איסור מחודש על אכילת הטעם, לא שייך בזה הדין דאפל"ס אסור, דהא השתא הנאסר מעורב ובטל, ומשום טע"כ לא שייך לאסור כיון דלא נאמר ע"ז אפל"ס אסור, עכתו"ד, ומיושב קו' לח"מ ורע"א דודאי הנידון דאפל"ס אינו תלוי בפלוגתא דר"י ורבנן לגבי מב"מ, דכיון דאין החתיכה במצב של ביטול ולא בעי' לדין טע"כ, גם לרבנן אסור, וכל הנידון של הראב"ד הוא לגבי התערובות הב', וזה הוא דתלה בפלוגתא דר"י ורבנן אי מב"מ בטל או לא, ומיושב נמי הסתירה בדברי ריו"ח דלגבי החתיכה באמת אינו תלוי בדינא דמב"מ.

(ד) והנה כל דברי הגר"ח לכאור' יתכנו רק להש"ך דלמסקנת הראב"ד לא בעי' ניעור, דאי נימא כחזו"א דאף לר"י בעי' משהו חלב, הרי תקשי מה יועיל הא דמב"מ לא בטיל, הא החלב הוי אינו מינו ובטל האיסור, אולם יתכן לומר דודאי בעי' שיהא משהו מהאיסור דאל"כ פקע האיסור, אולם אי"ז משום דחשיב דאיכא לסיבת האיסור, אלא דאיסור דחל לא פקע, אלא דיש בזה תנאי שיהא עדיין משהו מהאיסור קיים, וכיון דנשאר משהו חלב ממילא ליכא ביטול על הפשר.

ועי' בחי' הגר"ח דאדרבא הביא ראייה להראב"ד מהא דפריך הגמ' דנימא דפליגי אי מב"מ בטל, ולכו"ע אפל"ס אסור, וקשה דלפי"ז ע"כ צ"ל דאם יש בה בנו"ט לא קאי על הטיפה כמו לצד דפליגי בדין אפל"ס, אלא על החתיכה, אולם להראב"ד א"ש דבאמת גם לצד דלכו"ע אפל"ס אסור מ"מ לרבנן אל בעי' כנגד כל החתיכה אלא רק כנגד הטיפה, וכבר ציינו דכן הוא בתמים דעים סי' ז'.

ובחזו"א בגליונות הק' דלפי"ז קשה תי' הגמ' האי מאי, דהרי רש"י ביאר דקו' הגמ' דקשה לישנא דרבי דנראין דברי ר"י, דהא רבנן נמי מודו דהחתיכה אסורה, והראיה לזה דכיון דס"ל דבניער בסוף אסור, ה"ה דבניער מתחילה יש לגזור שמא לא נייער יפה, ולדברי הגר"ח הרי אין מקור לומר דרבנן אסרו את החתיכה בניער בסוף, אולם עי' במהר"ם שם דביאר דאין כוונת הגמ' להק' דרבנן נמי גזרו, אלא דאין לנו ראייה דלא גזרו, ולא שייך לומר בזה נראין, דהניחא אי ס"ל דאפל"ס מותר הרי לא שייך בזה גזירה, אבל אי אפל"ס אסור אין לנו ראייה, ומישוב קו' החזו"א.

(ו) ולכל הביאורים נמצא דלדעת הראב"ד אם יפול לאינו מינו לכו"ע לא אמרי' חנ"נ, וצ"ע דהרי בגמ' בדף ק' א' מירי דנפל גם לרוטב דהוא אינו מינו ואיך אמרי' בזה חנ"נ, וצע"ג.
ועי' בר"ן בסוף הסוגיא דתמה על הראב"ד מהירושלמי ???

עי' ע"ז ע"ג ב' דמזגו יין תרומה ויין חולין ועירבו דאי אמרי' סלק ליינ של חולין המים מבטלין את היין, והק' הרמב"ן דאי אמרי' חנ"נ הרי המים נאסרו משום תרומה, ואי נימא כהשי' דל"א חנ"נ בשאר איסורין, וכוונת הגמ' דלגבי מינו ל"א סלק, הרי אינו שייך להתם דהנידון הוא לגבי אינו מינו, וכן אי נימא דבלח בלח ליכא חנ"נ א"ש, וכן לפי הר"ן דבעי' דרך בישול נמי מיושב, וכן אי נימא כמסקנת הרמב"ן הרי באמת זה מחלוקת תנאים ואמוראים, אולם לר"ת קשה דהא ס"ל דבכל גוונא אמרי' חנ"נ, ויש מהראשונים דיישבו דמיירי דהמזיגה והתערובות נעשו בב"א, ועי' ברשב"א דיישב דשאני התם דלא בעי' ס' אלא סגי בששה מיים כנגד דהוי קיוהא בעלמא, והנה ע"כ אין כוונתו לדין נטל"פ, דהא להרשב"א בעי' רוב היתר וליכא, וע"כ כוונתו דפקע מיני' דין תרומה, וצ"ב.

הערות לפי סדר דברי הרמב"ן [מהדר' מערבא - חל' מהערות נכתבו לעיל ושנו כאן שוב]

[עמ' קכ"א]

ד"ה ואם תאמר - וכל מין בשאינו מינו וכו'. שמעתי להעיר מדידי הרב לוי יצחק רפפורט נ"ו להעיר דמכאן מוכח דדעת הרמב"ן כהרמ"א סו"ס צ"ח דבדין טע"כ אזלי' בתר שמא, דאי נימא כהש"ך דאזלי' בתר טעמא, מה יועיל הא דאזלי' בתר מין האוסר, סו"ס הא הוי מב"מ, לגבי דין טע"כ, וניבעי ס', וע"כ דס"ל להרמב"ן כהרמ"א

דאזלי' בתר שמא ולכך יש לדון דהוי מב"מ, ועי' היטב ברע"א ק' ב' ובהאיר יוסף הערה 198 דעיקר סברא זו מבואר להדי' ברע"א, וצע"ג.

שם - ועוד כשאין במים שבקדירה וכו'. שמעתי להעיר מדידי הרב לוי יצחק רפפורט נ"ו להעיר דמה איכפ"ל דהוי מב"מ לגבי החתיכות, נימא סלק למינו ובטל האיסור ברוב, ושוב מותרים החתיכות, ואין לומר דס"ל דל"א כה"ג סלק, דא"כ תקשי בכל גוונא, אף באופן דאיכא ס' דמ"מ החתיכות אסורות כדין מין במינו, וצע"ג.

שם - ואפשר לפרש וכו' ואפשר עוד לומר וכו'. ולכאור' נמצא לדינא לב' תי' הרמב"ן דאה"נ כלפי זית היתר הבלוע באיסור ודאי בעי' ס' כנגד הטעם היוצא, ולא סגי לעולם בס' כנגד הנבילה לחוד.

[עמ' קכ"ג]

ד"ה אבל יש אומרים - איני רואה בגמרא אלא שהוא שוה לשאר איסורין לחענ"נ ולאפל"ס הא אם י"ל מצא מא"מ ובטלו התערובות הזה אינו נעשה בב"ח וצ"ב היכן מצא הרמב"ן דהוא בגמ' דהוא שוה לשאר איסורין. ובאמת דאדרבא יש להק' טובא דהא מבואר להדי' בגמ' דאם אפל"ס מותר ל"א חנ"נ בב"ח, וקשה מ"ש לח בלח דל"א חנ"נ ומ"מ בב"ח גרע, ה"נ נימא דאעפ"י דאפל"ס מותר, מ"מ בב"ח שאני, והיה אפשר קצת לחלק דשאני לח בלח דנשאר התערובות, משא"כ למ"ד אפל"ס מותר יתכן דס"ל להראב"ד דהביאור בזה דנסחט לגמרי, נעי' להלן בדברי הרמב"ן בהשמטות], ולכך קייל טפי, אולם עדיין קשה דהא מבואר בגמ' דלמ"ד אפל"ס מותר ליכא קו' דחלב נבילה הוא, ואי נימא כהרמב"ן דקו' הגמ' דעפ"י דהוא לח בלח מ"מ בב"ח שאני, הרי יש להק' כן אף למ"ד דאפל"ס מותר, וצע"ג.

ד"ה והטעם - דמין מוצא את מינו וכו'. ובפשוטו כוונת הרמב"ן לבאר דלר"י דס"ל דמב"מ לא בטיל אמרי' חנ"נ, אולם עי' חזו"א סי' כ' סק"ב ד"ה ומאן דביאר דסברת הרמב"ן אינו דכה"ג אמרי' חנ"נ, אלא הוא סברא לגבי דין רואין, דכיון דיש כאן מינו דאינו יכול לבטלו, אעפ"י דאין האיסור נותן בו טעם, משו"ה ראוי לאסור יינו ולצרפו עם ההיתר, ולעכב על האיניו מינו מלבטלו, ועי' להלן בדברי הרמב"ן בהשמטות ד"ה ולא דמי.

ד"ה ואם תאמר - יש לומר בשר בחלב וכו'. ומבואר דאעפ"י דלא אמרי' חנ"נ רק לר"י במב"מ, מ"מ בשר בחלב גרע, וקשה דלעיל הק' על דברי הראב"ד דכתב דבלח בלח ל"א חנ"נ מהא דפריך חלב נבילה הוא, והא הוי לח בלח, וכתב דאין לומר דשאני בב"ח, דהא בגמ' מבואר דדמי לשאר איסורין, ומ"ש הכא דחילק. ועוד קשה דלעיל [עמ' קכ"א] ד"ה ורבינו יצחק כתב דאעפ"י דבשאר איסורים הנאסר כהאוסר, מ"מ לגבי בב"ח אין הנאסר כהאוסר, אולם בזה יש לחלק בפשיטות דהתם מיירי לצד דחייל דין חנ"נ ובה"ס לרמב"ן דיש לחלק דשאני בב"ח דהבשר נאסר בפנ"ע ולכך אינו כהאוסר, אבל לגבי הנידון דבלח בלח ליכא דין חנ"נ, הרי כיון דליכא כלל דין חנ"נ, מהיכ"ת לומר דלגבי זה שאני בב"ח, ואף אם נימא ונחדש דשאני בב"ח, הרי קשה מהיכ"ת

להגמ' להק' על רב דחלב נבילה הוא, נימא דס"ל לרב דבכל גוונא דלח בלח ליכא דין חנ"נ, דהוא כמו למ"ד דאפל"ס מותר.

ד"ה וי"ל עוד - ולזה הדעת יפה השמיטה וכו'. נראה דכוונתו דכיון דאף בשאר איסורין נמי איתא להאי דינא, ואף היכא דרק בנפילה הב' הוי מב"מ, בעי' שיעור ביטול כנגד כל החתיכה, הרי אין לנו מקור לומר דבב"ח שאני מכל שאר איסורין, וממילא מיושב השמטת הרי"ף כיון דאף לגבי בב"ח הא דאוסרת שאר החתיכות אינו אלא לר"י.

ד"ה ומכל מקום - מתפרקת וכו' בין בטעם שלנו בין בדרך הרב וכו'. נראה בכוונתו דבין אי נימא כתחילת דבריו דרק היכא דבתערובת הא' הוי מב"מ אמרי' חנ"נ, ובין אי נימא דהוא נקבע לפי התערובת הב', א"ש הקו' ממתני' דתרומות, די"ל דמתני' כרבנן.

ד"ה נראה לי - בשר שבו היתר הוא לגבי בשר וכו'.

[עמ' קכ"ד]

ד"ה ולא דמי - משום חומרא דיין נסך וכו'. עי' חזו"א סי' כ' סק"ב דתמה חדא דהא מבואר בגמ' דגם לגבי תרומה מבע"ל בגמ' בע"ז אי אמרי' רואין, ועוד תמה אמאי לא ביאר כדבריו לעיל עמ' קכ"ב ד"ה והטעם.

ד"ה הילכך - ופי' אפשר לסוחטו כדברי רש"י ז"ל. ולא נתבאר מהו כוונת הרמב"ן, ויתכן

ד"ה אבל - הא בשא"א וכו' וא"כ מתני' וכו' מני. ומבואר דבלח בלח איכא סברא טפי דל"א חנ"נ כיון דא"א לסוחטו, וצ"ע דלעיל עמ' קכ"ג ד"ה אבל יש לומר הביא לדברי הראב"ד דלגבי לח בלח איכא סברא טפי להקל כיון דמתערב בשוה, וצ"ב.

עוד יל"ע כיון דס"ל השתא דלח בלח גרע, הרי

שם - ועוד מנא לן וכו' ועם כל זה אינו כו'. צ"ב מדוע הק' לקו' אלו הכא, ומדוע זה שייך רק משום דנקט דפליגי בכל גוונא, ואולי י"ל ושמעתי מידידי הרב א"ד קנינסקי נ"ו לבאר דכוונת הרמב"ן להק' דכיון דבקו' קמא הק' דלגבי לח בלח לא יתכן לומר דאפשר לסוחטו, משו"ה ע"כ צ"ל דבאמת תרי מילי נינהו, ואפל"ס אסור אינו מדין חנ"נ אלא הוא ענין בפנ"ע, משו"ה הק' דבגמרא מוכח דאינו כן, וצ"ע.

ק' א'

גמ' - דרש דבה בב"ח וכו'. עי' ר"ן [עמ' 70] דרבה בב"ח מיירי אף בגוונא דבתחילה נאסרה רק החתיכה הא', ואח"כ נייער, וקמ"ל דל"א חנ"נ בשאר איסורין, וברא"ה כתב דקמ"ל דקיי"ל כרבנן דמב"מ בטיל, [וכן הרי ע"כ

צ"ל לדעת רבינו אפרים], ועי' בראש יוסף דביאר עוד דקמ"ל דקיי"ל כרבנן דמב"מ בטיל, ונכלל בזה נמי דדג טמא ודג טהור ושחוטה ונבילה נידון כמין במינו, וע"ע במהרש"א על תוס' ד"ה בשקדם, ועי' בתוס' הרא"ש ד"ה בשקדם דכתב דלית מאן דפליג על דינא דחנ"נ.

רש"י ד"ה כיון - שהיתה בצדה תמיד או שנתבשלה תחלה עמה וכו'. עי' תוס' הרא"ש דכוונת רש"י "שהיו שתיהן מונחות חוץ לרוטב ובלעה ממנה" ועי' ב"י סי' צ"ב ס"ב, דייק מדברי רש"י דב' החתיכות היו מקצתן חוץ לרוטב, ולישנא דתמיד עדיין צ"ב.

רש"י ד"ה בשקדם - וסלק רוטב קודם שיתן האחרות בקדרה וכו'. צ"ב למאי הוצרך לסלק אף את הרוטב, ולכאוי י"ל דאתי רש"י לשמועי' דכל הצד דאיכא חסרון במשהו דאינו אסור מדין מב"מ, הוא רק ביוצא מחתיכה, אבל ביוצא מרוטב עדיין הוא בחשיבותו, ואף ללא דין חנ"נ הרי"ז אסור, ועוד י"ל [העירני ידידי הרב לוי יצחק רפפורט נ"ו] דמיירי ברוטב דהוי אינו מינו, וקמ"ל דבכה"ג דמערוב עם אינו מינו ליכא לסברא דמערוב בהיתר, ונדלא כרע"א בספיקו לדעת הש"ך], ועוד י"ל [העירני ידידי הרב יוסף זלזניק נ"ו] דרש"י אזיל לשי' דאף בלא ניער נאסרות שאר החתיכות מחמת טעם ההיתר שנאסר דעובר מחתיכה לחתיכה אף בלא ניער, ואי נימא דליכא לכללא דאין הנאסר הרי שפיר הוי הרוטב נו"ט לחתיכות, ואוסר לשאר החתיכות כדינא דמב"מ, ולכך פירש רש"י דסילק אף לרוטב, וצ"ע בכ"ז.

תוס' ד"ה חתיכה - וקשה לפירושו וכו' ובסמוך משמע וכו' מפני שהן ואינינו. והנה כוונתם להוכיח מהא דמבואר בשינויא דרבא דבנו"ט ל"א סלק ובעי' שיהא ברוטב כנגד שאר החתיכות, וצ"ע הרי מבואר בתוס' בד"ה בשקדם דדעת ר"ת דבלכיא נו"ט ל"א חנ"נ, כיון דהוי משהו, וא"כ אי באנו לאסור את הרוטב מדין מין במינו [והיינו אף בליכא ס', וכמבואר בלישנא דתוס' דכתבו להדי' דהרוטב יאסר מדין מב"מ], הרי ליכא חנ"נ, ולא נאסר הרוטב, ולכאוי מוכח מהכא דבלח בלח ליכא לשינויא דר"ת, ועי' להלן בתוס' דלחלק מהראשונים והחרונים כוונת תוס' כפשוטו דמשהו אינו עושה חנ"נ, וא"כ ודאי דאף בלח לח איתא להאי דינא, וצ"ע ג.

תוס' ד"ה בשקדם - וא"ת וכו' דהא במינה אוסרת בכל דהו. עי' ברמב"ן בחי' ובמלחמות דכתב דבאמת הוא לאו דוקא ואף באינו נו"ט אמרי' חנ"נ, ונקט לישנא דנו"ט משום דכך הוא הסתמא, ע"ש, וכ"כ הר"ן [ל"ב א] ד"ה ואיכא, וכבר תמה רע"א דזה סותר לדברי הר"ן בסוגיין.

[א] שם - ואומר ר"ת וכו'. ובביאור הסברא בזה, יש בזה ב' באורים - א) כפשטות לשון התוס' דהוא חסרון בדין חנ"נ, והסברא בזה - עי' בריטב"א דכתב דאין משהו חשוב להפוך את ההיתר לחנ"נ אלא כשיש בו בנו"ט, וביד יהודה צ"ב ס"ק י"ז הביא כן מהאו"ז, [וכן מתבאר לדברי הש"ך דמשהו יוצא, דע"כ דהוא חסרון בדין משהו דאינו עושה חנ"נ], אולם בפליתי [סי' צ"ב סק"י] ופמ"ג [סי' צ"ב משב"ז ס"ק ט"ז ד"ה עוד במוסגר] בארו עפ"י סברת הר"ן דחנ"נ בשאר איסורין הוא אטו בב"ח, ובב"ח מיירי בנכנס טעם חלב, [אולם עי' גליון רע"א לשו"ע סי' ק"ו דדחה דהא בתוס' בע"ב מוכח דחנ"נ בשאר איסורין הוא דאוי, דהא דנו בדין הגעלת כלי גדול מדאוי]. ב) דבאמת אמרי' חנ"נ גם

במשהו, אלא הוא חסרון בפליטת הטעם, והסברא בזה עי' בפליתי שם דכתב לבאר סברת תוס' עפ"י יסוד תוס' צ"ו ב' ד"ה אפילו דאין הנאסר אוסר היכא דאין האוסר יכול להתפשט, וכיון דנקט הט"ז דלתוס' אין בכח המשהו להתפשט, ממילא לא שייך דין חנ"נ כיון אין הנאסר אוסר, ובחזו"א ל"ד סק"ג [ד"ה עוד יש מקום] ביאר דסברת ר"ת דאעפ"י דאמרי' חנ"נ על החתיכה עצמה, מ"מ בשעה שיוצאת הפליטה חוזרת להתיירה, כיון דכל כח האיסור שקיים בחתיכה הוא רק מחמת דטעם האיסור עדיין בלוע בו, וכל דיוצאת הפליטה לחוץ חשיב כנפרד האיסור כיון דמשהו בר משהו קליש איסורו ואינו ראוי לאסור אחרים.

ויש בזה ג' נפק"מ - א) לגבי תבלין דאוסר אף טפי מס', דאי נימא כדרך קמא י"ל דלגבי תבלין דמשהו נמי נו"ט אף טפי מס', איתא לדין חנ"נ גם במשהו, אבל אי נימא כדרך בתרא דהוא חסרון בפליטה, אף בתבלין שרי, וכן מבואר בפמ"ג שם סי' ק' משב"ז סק"ב. ב) לגבי לגבי לח בלח, דאי נימא כדרך קמא ודאי דשרי אף בתערובות של לח בלח, אבל אי נימא כדרך בתרא הרי לגבי לח בלח לא שייך הסברא דאין הנאסר דאדרבא הרי הוא מתפשט בשוה, וכן סברת החזו"א לא שייך לגבי לח בלח דאי"ז משהו בר משהו, [ובאמת דלפי"ז הרי איכא הוכחה ברורה מתוס' להלן דכתבו דלפי ר"ת יש להעמיד את הסוגיא בע"ז דנפל יין תחילה נמי אמרי' סלק בגוונא דנפל יין משהו, דל"א חנ"נ, ומבואר דגם לגבי לח בלח איתא לדינא דר"ת, וכבר עמד בזה בראש יוסף בע"ב ד"ה ודע, וכן תמה ביד יהודה סי' צ"ב ס"ק י"ז, ועי' להלן בביתאור החזו"א בקו' תוס' ממאפל"ס, ולדבריו זה גופא קו' תוס', ועי' לעיל תוס' חתיכה דמוכח מתוס' דלגבי לח בלח ליכא לחסרון דמשהו, וצ"ע ג]. ג) עי' בגליון רע"א סי' ק"ו דבאופן דנתבשלה החתיכה עם איסור בכדי נתינת טעם, ואח"כ בישל את החתיכה עם עוד חתיכות וקפילא מעיד דאין בו טעם האיסור, דאי נימא כדרך קמא כיון דנאסרה החתיכה בנתינת טעם שפיר אוסר לשאר החתיכות, אבל לדרך ב' אכתי איכא היתר על הפליטה, וממילא אין הנאסר וכו', ואולם בחזו"א סי' ל"ד סק"ב חולק, ועי' להלן אות ג'.

ב) והנה התוס' לא בארו לפי ר"ת מדוע אין המשהו שנבלע בחתיכה אוסר אף לשאר החתיכות, ועי' בר"ן [עמ' ל"ב ועמ' ל"ו] דהוסיף לבאר דלא אמר ר"י דמב"מ בטיל היכא דטעם היתר מעורב בו, ועי' ברע"א סי' ק"ו דכתב בתו"ד דסברת הר"ן דהוא תנאי בהל' של מב"מ לא בטיל, דלא נאמרה ההלכה רק היכא דהאיסור עומד בפנ"ע, ולא היכא דכח אחר מעורב בו, ע"ש.

אולם עי' בש"ך בנקוה"כ על ט"ז ס"ק ט"ז דביאר בכוונת הר"ן דכיון דל"א חנ"נ, דנין את המשהו כאינו מינו לגבי החתיכות, דהמשהו מעורב עם החתיכות, והחתיכות אינן מעורבים, וצ"ב הסברא בזה.

ועי' בפליתי סי' צ"ב סק"י דא"כ איך מבואר אליבא דרבא דבלא נו"ט לא בעי' לבטל את המשהו, הרי אעפ"י דחשיב אינו מינו בעי' לבטלו בס', ותי' הפליתי דבטלי בחתיכות האחרות, דחשיב לגבייהו כאינו מינו, [ומה דהק' ע"ז לא הבנת], ועי' היטב חזו"א ל"ד סק"ד דהק' כעין הפליתי, וצ"ב אמאי מיאן בתי' הפליתי.

ועי' ברע"א בדו"ח אות ג' דנסתפק בדעת הש"ך האם באופן דנתערב האיסור באינו מינו ונאסרה החתיכה, כגון טעם נבילה שנבלע בירק, האם חשיב ככח אחר מעורב בו, או לא, ושורש הספק האם מה דחשיב אינו מינו הוא רק משום דמעורב בהיתר, או דנימא דהא גופא דכח של אינו מינו מעורב בו מחשיבו לאינו מינו.

ועוד דן שם רע"א החתיכת בשר דנאסרה בטיפת חלב האם יאסור הבשר לשאר החתיכות כדין מב"מ או לא, וכתב להוכיח מהגמ' בדף ק"ח ב' דבממשו ודאי דלא נגרע כוחו, ומבואר מרע"א דפשיטא לי' דגם טיפת איסור יכול לגרום לרוב ההיתר דיהא נידון כאינו מינו מחמת דמעורב בו עוד משהו.

ובגליון רע"א סי' ק"ו נסתפק רע"א בירק דבלע בשר מוקצה ונ"נ וחזר ובישלו בחתיכות בשר, ושורש הספק האם נימא דחשיב כאינו מינו כיון דכח אחר מעורב בו, כיון דטעם הבשר בלוע בירק, או דילמא שאני משהו דכיון

דאין בכוחו לצאת לבדו אלא ע"י טעם החתיכה, נידון כאינו מינו מחמת דמעורב בהיתר, אבל טעם דבכוחו לצאת לבדו מהירק, אינו נידון כאינו מינו, ועי' להלן סק"ד.

ג] ובעיקר קו' הר"ן, עי' בט"ז סי' צ"ב ס"ק ט"ז דהאריך לבאר דיסוד הדין הוא דתרי משהו לא אמרי', ועי' בפמ"ג שם וברע"א בגליון סי' ק"ו דבארו דכוונת הט"ז דאין המשהו יוצא כלל.

ועי' בפמ"ג דתמה על הט"ז דכתב בתו"ד דדבר הנאסר במשהו שנפל לחתיכות אחרות די בס' כנגד החתיכה, דלדבריו אפילו ס' כנגד המשהו לא בעי' כיון דאינו נ"נ לאסור החתיכות, ועי' חו"ד ס"ק י"ב דכתב לבאר דכיון דטעמו נרגש בתבשיל הב', כשאוכל את התבשיל הרי"ז כאוכל את האיסור, וכבר תמה עליו רע"א דהא בתבשיל הב' אין בו חלק מהמשהו ומה איכפ"ל דנרגש טעם החתיכה הא'.

וביד יהודה צ"ב ס"ק י"ז וחזו"א סי' ל"ד ס"ק א-ג יסודו דבאמת יוצא משהו, אולם הוא קלוש עד כדי דאינו יכול לאסור, מדין מב"מ, ומה"ט נקט החזו"א דבציוורו של רע"א דהאיסור אסר את החתיכה בנו"ט ונעשה חנ"נ, ואח"כ נתערב בחתיכות אחרות וקפילא מעיד דאין בו טעם, ודאי אסור, דכיון דמשהו קצת יוצא, שוב גם ההיתר אוסר מדין חנ"נ.

אלא דצ"ב הגדר בזה, דממנ"פ, אי הך משהו נידון כמשהו גמור דאוסר מין במינו הרי הדק"ל מדוע נקט רב דמיירי בנו"ט, ואי נדון אותו דנקלש אף באיכות, הרי תקשי דנימא אף בזה אין הנאסר, דהא המשהו אינו יכול לאסור כשיצא, וא"כ הרי אף ביוצא הרי"ז כמי שלא יצא, וצ"ל דקליש איסורו לגבי איסור משהו אולם לגבי הדין דמב"מ אינו נידון דקלוש, ועדיין בכוחו לאסור עד ס', ולכל אמרי' חנ"נ דניבעי ס' כנגד החתיכה.

אלא דלכאור' קשה טובא דלא יתכן דאף אי ל"א חנ"נ במשהו בעי' ס', דהא רבא משני דאף בלא קדם וסילקו אמרי' סלק, וממילא סגי' בס' כנגד הנבילה, ולדברי הט"ז הרי הדק"ל איך אמרי' סלק הא כבר נאסרה החתיכה, ואעפ"י דלא אמרי' חנ"נ במשהו לגבי דיאסר מדין מב"מ, אולם הרי בעי' ס' כנגד החתיכה מדין חנ"נ, אעפ"י דנאסר במשהו, ולכאור' קו' זו היא כוונת החזו"א בסי' ל"ד סק"ד, וי"ל [כדהובא לעיל מהפליתי בשיטת הש"ך] דודאי שאר החתיכות נידונים כמין בשא"מ לגבי החתיכה דקבלה טעם, דהא ס"ל השתא דליכא בזה דינא דמב"מ, וממילא יצטרפו עם הרוטב לבטל החתיכה.

והנה למה דביאר החזו"א לסברת ר"ת דאעפ"י דאיכא משהו היוצא, מ"מ לא שייך בזה דין חנ"נ כיון דנקלש איסורו והוי כנפלט האיסור מההיתר, הרי מוכח דינא של רע"א דבטעמו קפילא ליכא דין חנ"נ, דהא ע"י דפג טעמו של האיסור הוי כקליש טובא וחשיב כאילו נפלט האיסור, וצ"ע מדוע חלק החזו"א על דינו של רע"א, ועמד בזה הגרד"ל שליט"א [בקובץ כנסת ישראל לע"נ הגר"מ שולמן ז"ל].

ד] עי' גליון רע"א סי' ק"ו דדן לפי ר"ת דמיירי דהאיסור נתן בו טעם, מדוע בעי' לאסור לשאר החתיכות מחמת דין חנ"נ, תיפו"ל דשאר החתיכות אסורות מחמת טעם הנבילה דנפלט מהחתיכה לתוכם, והביא רע"א דבר"ן מבואר להדי' דאי לאו דינא דחנ"נ אף לגבי נו"ט לא שייך בזה דינא דמב"מ כיון דמעורב בהיתר, אולם כתב דאינו ראיה דחשיב כאינו מינו כסברת הש"ך, אלא דסברת הר"ן דלא נאמר החומרא דמב"מ רק כשהוא לבדו בלא תערובת היתר, ועוד כתב דלולי דברי הר"ן י"ל דאה"נ ולקושטא דמילתא נקט רב לדינא דחנ"נ.

והנה אי נימא דהסברא בזה הוא כדברי הפמ"ג משום דאינו יוצא לחוץ, או כהחזו"א דאין בכוחו לאסור כיון דהוי משהו בר משהו, הרי ודאי צ"ל כדברי רע"א דלקושא דמילתא נקט לה רב, דהא לגבי איסור שאר החתיכות סגי במה דהחתיכה קבלה שיעור בנו"ט מהנבילה.

א) שם - ורבינו אפרים וכו' אבל כי לא נתנה הנבילה טעם בה וכו' הוי האיסור כמאן דליתא. ומבואר בתוס' דלפי רבינו אפרים כל דאינו נו"ט, אינו אוסר אף מדין מב"מ כיון דהוי כאינו בעין, ודינא דמב"מ נאמר רק באיסור בעין, ועי' ברא"ש סי' ל"ח דכתב "וכיון דלא נתן טעם בחתיכה הרי הוא כמאן דליתא ולא חשיב מב"מ, אבל כשקבלה טעם מן האיסור מיקריא מב"מ" ומבואר מלשונו שהוא חידוש בשם מינו, וצ"ב.

ב) ועי' ברשב"א דביאר דהיכא דאין בו בנו"ט "אין בו כח לצאת מן החתיכה ולהתפשט, דמה שאינו אלא משהו לבד ואין בו שיעור כלל היאך יצא ויתפשט" ועי' בפמ"ג שם דביאר דכוונתו כדברי הט"ז דאין משהו הבלוע יוצא, ועי' ברע"א בגליון לסי' ק"ו דלכאור' לפי"ז מדברי ר"א מוכח נמי דל"ל לסברא דאין הנאסר, דאל"כ ליכא ראייה מסוגיין דליכא דין חנ"נ בשאר איסורין, דשאני הכא דאין המשהו יוצא וממילא ליכא דין חנ"נ מחמת הכלל דאין הנאסר, ודחה רע"א דאי אמרי' חנ"נ בשאר איסורין ליכא לכלל דאין הנאסר והדברים מחודשים, ע"ש, ועי' להלן בהוכחת ר"א מדף צ"ח דהוכיח רע"א דר"א ל"ל לסברא דאין הנאסר, אולם בחזו"א ביאר עפ"י דרכו דכוונת הרשב"א דמשהו בר משהו קליש איסורו, והוכיח כן מהרשב"א במשה"ב.

ג) והנה ע"ש בפמ"ג דהוכיח דע"כ לרבינו אפרים צ"ל כדברי הט"ז, דלדברי הש"ך הרי תקשי מדוע רב אמר לדינו רק בנו"ט, דאין לומר משום דהוי כאינו מינו מחמת דההיתר מעורב בו, דא"כ אף בנו"ט נמי נימא הכי, [דהא לר"א ליכא דין חנ"נ], אולם כבר נתבאר לעיל דרע"א בגליון לסי' ק"ו כתב דיש לחלק דשאני נו"ט דיש בו כח בפנ"ע להתפשט דאינו נחשב לכח אחר מעורב בו.

שם - ורב דאתא לפלוגי וכו' לא היה צריך לומר וכו'. עי' מהרש"א דביאר דבשלמא לר"ת דפליגי רבה ורב בתרתי חדא אי אמרי' חנ"נ, ותו פליגי אי מב"מ בטיל, ובהא דאמר רב דבעי' ס' כנגד כל החתיכה מבואר לדינא דחנ"נ, ובהא דאמר דכל החתיכות אסורות מבואר דמב"מ לא בטיל, אבל לרבינו אפרים למאי הוצרך לומר דנו"ט, הרי לכו"ע בעי' ס' כנגד טעם הנבילה הבלוע בחתיכה, ולא פליג בהא על רבה, עכתו"ד.

ויש להוסיף, דהנה בתוס' כתבו דקמ"ל את ההיתר דבלא נו"ט שרי, ולא כתבו דקמ"ל דגם בנו"ט הבלוע איכא לדינא דמב"מ [ודלא כסברת הר"ן דגם על נו"ט איכא חסרון דמעורב בהיתר], אולם י"ל דבאמת לאביי י"ל דמה"ט באמת הוא דנקט להא דנו"ט לאשמועי' דגם כה"ג הרי"ז בכלל דינא דמב"מ, אבל לרבא דס"ל לסלק, הרי ע"כ ליכא מאן דפליג על הא דבעי' ס' כנגד כל טעם הנבילה עצמה, וע"כ דקמ"ל דבלא נו"ט סגי בס' כנגד הנבילה עצמה, ולא בעי' ס' גם כנגד הטעם הבלוע בחתיכה הב'.

שם - ורבינו אפרים וכו' דנפל לדיקולא וכו' ואין משם ראייה וכו'. עי' ברשב"א בתוה"ב [ח' א'] דדחה לראיית ר"א דאין החתיכה אוסרת לשאר חותכת בלא רוטב, [וכוונתו דממילא ע"כ צ"ל דמיירי בקלחת, וממילא ליכא ראייה כלל], והרא"ה בבק הבית תמה דעכ"פ נאסר כדי קליפה, ומדוע שיערו בגמ' רק כדי כזית בלבד, והרשב"א במשמרת יישב דודאי כדי קליפה נמי לא נאסר, וכתב הרשב"א דרבינו אפרים סובר דלדינא דחנ"נ סגי במה דיוצא מההיתר לחוד כדי לאסור שאר החתיכות, ולכך הק' דאף בלא רוטב נאסרות שאר החתיכות מחמת טעם ההיתר, והרשב"א חולק עליו דליכא איסור אלא היכא דהאיסור נמי יוצא, ועי' ברע"א בגליון סי' ק"ו בסו"ד דתמה על ביאור

הרשב"א בדעת ר"א, דכיון דס"ל דהחלב שנבלע בחתיכה אינו יוצא ללא רוטב, איך אפשר לבאר את הסוגיא שם דמיירי בסל, הרי אי ל"א חנ"נ, לא יאסרו שאר החתיכות, ואף לא יוכלו להצטרף להתיר. ועי' בחזו"א סי' ל"ד סק"ב תמה דברשב"א הכא מבואר דס"ל לכללא דאין הנאסר, ולדברי הפמ"ג דכוונת הרשב"א דלדעת רבינו אפרים אין משהו יוצא כלל, תקשי איך הסכים הרשב"א לראיית אפרים דאי אמרי' חנ"נ אף באינו נו"ט נמי, הא ס"ל לכללא דאין הנאסר, ומכאן הוכיח החזו"א כשי' דודאי משהו יוצא, ושפיר שייך בזה דין חנ"נ ואינו סותר לכלל דאין הנאסר.

שם - ואין ראייה לרבינו אפרים מהא דאמר אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון ולא אמרינן שיעשה הכל תרומה דיש לחלק בין דבר יבש לדבר הנאסר ע"י בליעה וכו'. יל"ע בעיקר קו' תוס' דלפי מה דיסד ר"ת דליכא חנ"נ במשהו, הרי ליכא ראייה כלל דשאני תרומה דאסור עד מאה, ומשהו אינו עושה חנ"נ, ולכא' צ"ל דקו' תוס' דהא מירי התם אף בגוונא דליכא ס' מהחולין, ומ"מ אינו מדמע אלא לפי חשבון.

שם - ומיהו י"ל דהתם מיירי וכו' אע"ג דלא דמי וכו' אבל היא עצמה וכו', יסבור אפל"ס מותר. [הנה להבואר בדף ק"ח א' דאי אפל"ס מותר ליכא דין חנ"נ, הרי כוונת תוס' לתרץ בזה לעיקר הקו' דאיך אמרי' רואין נימא חנ"נ, דס"ל להאי מ"ד דליכא דין חנ"נ, וצ"ב לשון תוס'], וכמו דבאמת תי' הרמב"ן בהשמטות, עי' בחזו"א סי' ל"ד ק"ג ביאר בדברי התוס' עפ"י יסודו דאעפ"י דהמשהו יוצא אינו אוסר, והוי כנפלט האיסור מההיתר, ולפי"ז ביאר דכוונת תוס' להק' דכיון דההיתר נהפך לאיסור אלא דניתר בפליטה, הרי ודאי דשאני לח בלח דאינו נידון כנפלט האיסור, אולם צ"ב דא"כ אינו ענין לדינא דאפל"ס, אלא דקו' תוס' דאכתי אסור מחמת דינא דחנ"נ, וצ"ל דס"ל לתוס' הכא דאפל"ס וחנ"נ חד מילתא הוא.

אולם מלשון תוס' נראה דמצד חנ"נ יישבו דליכא חנ"נ במשהו, אלא דאכתי קשה הא היין עצמו אסור כיון דאפל"ס אסור, ואדרבא נראה מלשון תוס' דתרי מילי נינהו.

(א) שם - ולפי פירוש רבינו אפרים נחא וכו' יורה גדולה וכו'. עי' בגליון רע"א סי' ק"ו דהק' על הט"ז דאין משהו יוצא ואמרי' אין הנאסר, דא"כ מה הק' תוס', הרי אחרי דיגעיל כמה פעמים לא ישאר בכלי רק משהו, ובכה"ג אמרי' אין הנאסר, ותי' רע"א דשאני הכא דמשהו נבלל בלח, ונבלע הלח בכלי עם המשהו שבתוכו, והביא לזה ראייה מהא דמבואר ברמ"א תנ"ד ס"א דלא מהני הגעלת כלים בפסח כיון דפסח אסור במשהו ובנטל"פ, וממילא נאסרים המים וחוזרים ואוסרים לכלי, ואי נימא דגם בתערובות לח בלח שייך דינו של ר"ת הרי שפיר משכח"ל הגעלת כלים בפסח, ותמה על הפליתי דנקט דגם בתערובת לח בלח אין פליטה במשהו, דא"כ נסתרים דברי הט"ז מהרמ"א.

(ב) עי' ברע"א אות צ"ה דהק' דגם לר"ת יש ליישב דאעפ"י דהמים נעשו נ"נ מ"מ כשמגעיל פעם ב' הרי המים הללו הוו מב"מ עם המים שבחוץ כיון דשוו בטעמא, [לפי הש"ך דטע"כ אזלי' בתר טעמא, ועי' האיר יוסף הערה 198 דביאר דכוונת רע"א דאף אי נימא כדעת הר"י דבדינא דחנ"נ נכלל דהנאסר כמין האוסר, מ"מ טעמייהו שוה ולהש"ך אזלי' בתר טעמא, ופשוט], ולרבנן מב"מ בטל מדאו' ברוב, ולגבי הבליעת איסור הרי יש ס', וכתב רע"א דע"כ צ"ל דכוונת

תוס' להק' לר"י דמב"מ אינו בטל ולפי הרשב"ם דאין הנאסר כמין האוסר, אלא כמינו, וממילא הווי המים מב"מ עם המים האחרים.

והק' רע"א דאכתי יש ליישב דכיון דע"י הגעלה כמה פעמים הוי האיסור עצמו רק משהו, הרי ל"א חנ"נ במשהו, וה"ה לר"י במב"מ ל"א חנ"נ במשהו, וכתב רע"א ליישב דקו' תוס' דאעפ"י דהמים של ההיתר לא נעשו נבילה, מ"מ חוזר ונבלע ממים האסורים, ואף אם יגעילו אלף פעמים מ"מ נשאר בו משהו, ואם יבשלו בו מים יאסרו, וצ"ב הרי אי ליכא חנ"נ ליכא איסור דמב"מ, ומוכרח מהכא דס"ל לרע"א דכל החסרון לפי הש"ך דמכורב בהיתר נאמר רק היכא דבלוע בחתיכה, ולא המעורב בלח, וכן נתבאר לעיל דמה"ט כתב רש"י בע"א דסילק אף את הרוטב.

שם - דזה אין לומר דכשאין בת יומא מגעילין אותה דהא לא אסרה תורה אלא קדרה בת יומא. והק' השואל בשו"ת רע"א תנינא סי' קנ"ב הרי אי נימא דאינו ב"י בעי' הגעלה ע"כ דנטל"פ אסור, וא"כ הדק"ל דנימא חנ"נ, ותי' רע"א דכיון דסרוח מעיקרא לכו"ע שרי, ממילא שרו המים כיון דחשיבי פגומים מעיקרא, ורק הבליעה אסורה כיון דחייל עלה איסור בעודה משובחת, ועי' מה דהאריך הגרד"ל שם בכל דברי רע"א הנ"ל.